

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Violetta Lanman

**Filipiinide välispoliitiliste strateegiate analüüs:
kaasajooksmine, tasakaalustamine või riskide
maandamine**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kristel Vits (MA)

Tartu 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Violetta Lanman

/töö autori allkiri/

Kaitsmine toimub/kuupäev/ kell/kellaaeg/
...../aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Analüüsi tulemusena jõutakse järelduseni, et kolmanda põhiseaduse järgi määratlevad ennast Filipiinid nagu demokraatlik vabariik, mille tegevused ja poliitilised valikud on suunatud riigi heaolule. Töös teostatud analüüs näitab, et Filipiinid on väikeriik ja neorealismi teooria sobib Filipiinide välispoliitilise käitumise seletamiseks. Uuringus ka järeldatakse, et Filipiinide välispoliitika on muutustele vastuvõtlik ja reageerib kiiresti välistingimustele. Filipiinid püüavad põhiprintsiipidest kinni hoia, kuna väikeriigile on see raske ülesanne ja ikkagi riik sõltub suurvõimude otsustest, eriti vaidluse olukorras. Järeldatakse, et Filipiinide välispoliitilised valikud aastatel 1987-2016 osutavad riskide maandamise strateegiale.

Sisukord

Sissejuhatus	4
Väikeriigid maailmapoliitikas – teoreetilised alused	6
Riigi suuruse ja võimekuse hindamine	6
Kokkuvõte	12
Neorealism väikeriikide välispoliitilise käitumise seletajana	12
Filipiinide välispoliitiline käitumine	18
Regionaalne Kontekst	20
USA.....	24
Hiina.....	27
Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (Association of Southeast Asian Nations (ASEAN))	31
Välispoliitiliste valikute kokkuvõte	32
Analüüs: kuidas Filipiinide välispoliitiline käitumine suhestub teooriaga	34
Kaasajooksmine, tasakaalustamine või riskide maandamine.....	35
Kokkuvõte	37
Kasutatud kirjandus:.....	38

Sissejuhatus

Selles töös analüüsitakse, kuidas on kujunenud Filipiinide välispoliitika aastatel 1987-2016 ning millised strateegiad iseloomustavad Filipiinide välispoliitilist käitumist: kas pigem on tegemist kaasajooksmise (*bandwagoning*), tasakaalustamise (*balancing*) või riskide maandamisega (*hedging*). Vaadeldava perioodi algpunktiks on valitud 1987. aasta, sest just sel aastal lõppes Filipiinidel diktatuurirežiim ja kehtima hakkas uus Filipiinide põhiseadus. Lõpppunktiks on 2016. aasta, mil ametisse astus Filipiinide uus president Rodrigo Duterte.

Filipiinide välispoliitika ei ole varasemalt palju tähelepanu pälvinud. Traditsiooniliselt on Filippiine nähtud Ameerika Ühendriikide (USA) koostööpartnerina ja seeläbi on Filipiinid aidanud tasakaalustada Hiina kasvavat mõju regioonis, samuti on nad USA'le andnud võimaluse säilitada oma kohaolek regioonis. Kuid seoses uue presidendi Rodrigo Duterte ametisse astumisega 2016. aastal on Filipiinide poliitika presidendi suunamisel kiiresti muutuma hakanud. Duterte väljaütlemised on tugevalt kahjustanud traditsioonilisi koostöösuhteid, tõmmates Filipiinide välispoliitilistele valikutele ja ka riigi rollile Kagu-Aasias varasemast rohkem tähelepanu. Kagu-Aasiat nähakse omakorda tähtsa areneva regioonina, mis USA ekspresident Barack Obama sõnul „esindab tulevikku“ (Pham, 2016, 2).

Filipiinide kursimuutus vajab selgitamist, sest see aitab mõtestada suuremaid jõuvahekordade muutusi regioonis, eeskätt USA mõju vähenemise ja Hiina esiletõusu võtmes. Filipiinide näitel võib vaadelda, kuidas suurvõimud (USA ja Hiina) konkureerivad omavahel mõju Kagu-Aasias pärast. Kagu-Aasia regioon pälvib rahvusvahelist tähelepanu ka Lõuna-Hiina mere (South-China Sea / West Philippine Sea) vaidluse tõttu, mis mõnede vaatlajate hinnangul võib potentsiaalselt viia suurema regionaalse konfliktini. On huvitav uurida, mis on selliste oletuste eeldusteks.

Töö eesmärk on uurida, mis iseloomustab Filipiinide kui väikeriigi välispoliitikat aastatel 1987-2016 – kas seda võib pigem kirjeldada kui mõne suurvõimuga kaasajooksmist (*bandwagoning*), tasakaalustamist (*balancing*) või lähtub valitud strateegia eeskätt riskide maandamisest (*hedging*).

Töö peamised uurimusküsimused on: kas neorealismi teooria sobib Filipiinide välispoliitilise käitumise seletamiseks; millised on Filipiinide põhiväärtused ja ametlik välispoliitiline strateegia; millised on Filipiinide välispoliitilised valikud ja millist strateegiat on Filipiinid rakendanud aastatel 1987-2016. Uuringu eesmärgi saavutamiseks ehk välispoliitilise strateegia määratlemiseks analüüsitakse, kuidas Filipiinide välispoliitilised valikud suhestuvad teooriaga.

Tegemist on ühe-Ni uurimusega (*single-N case study*), sest üks-N uurind eeldab ühele juhtumile keskendumist. Selline lähenemine võimaldab juhtumit sügavamini uurida ja keskenduda aspektidele, mis muidu jäävad suuresti tähelepanuta.

Uuringus viiakse väikese riigi välispoliitilist analüüsi. Selleks kasutatakse neorealismi teoreetilist kirjandust. Neorealismi teooria järgi üritab iga riik ellu jääda anarhilises maailmakorra süsteemis, kuid riigid erinevad oma võimekuse poolest. Suured riigid on oma valikutes sõltumatud, sest nendel on enam võimekust, aga väikeriigid, kellel on vähem võimekust, peavad alati strateegiat läbi mõtlema, kuidas end suurriikide vahel kehtestada. Paljude teadlaste arvates just neorealism on võimas teooria nõrkade riikide käitumise ennustamiseks (Elman, 1995, 177). Selles uuringus käsitletakse, kas see eeldus on Filipiinidele sobilik. Neorealismi teoriast lähtuvalt võib väikeriikide välispoliitilist käitumist kirjeldada eeskätt kahe strateegia alusel: kaasajooksmine või tasakaalustamine. Samas uuemad tööd toovad välja, et eriti olukorras, kus toimub uue suurvõimu esiletõus, valivad paljud väikeriigid hoopis kolmanda strateegia, mida võib kirjeldada riskide maandamisena.

Välispoliitika analüüs on kvalitatiivne analüüs, mis sobib teooria ja reaalsuse võrdlemiseks. Töös uuritakse teatuid üksikjuhte ehk Filipiinide olulisemaid välispoliitilisi otsuseid ning üldist välispoliitilist suunda kirjeldavaid seisukohti ja alusdokumente ja liigutakse üldistamise suunas (järelalus, millist strateegiat eelistab riik).

Analüüsi tulemusena püütakse jõuda järelduseni, kas Filipiinide välispoliitilised printsiibid on püsivad või muutuvad sõltuvalt olukorrast ja kas Filipiinide välispoliitika on üldiselt olnud järjepidev ning millist välispoliitilist strateegiat eelistavad Filipiinid.

Väikeriigid maailmapoliitikas – teoreetilised alused

Riigi suuruse ja võimekuse hindamine

Väikeriigid ei ole saanud paljude teadlaste tähelepanu, aga nende välispoliitiline käitumine pakub avarat ruumi uurimiseks. Väikeriigid moodustavad maailma riikidest enamuse ja üheskoos võiksid nad olla arvestatavaks jõuks maailmapoliitikas. Globaliseeruv maailmas väikeriigid omandavad uut tähendust, saades kasu uue maailmakorra vormistamisest, vormistades liite ja kaitstes oma huvisid. Näiteks on väikeriigid selliste rahvusvaheliste organisatsioonide liikmed nagu näiteks Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO), Euroopa Liit (EU), Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), Naftat Eksportivate Riikide Organisatsioon (OPEC) ja Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO) ja seda enamasti suurriikidega võrdsetel alustel. Väikeriigid omandavad hääleõigust, millega kaasneb mõju.

Akadeemilises kirjanduses puudub täpne definitsioon sellest, mis on nõrk riik või väike riik, kuigi sageli tõmmatakse nende vahele võrdusmärk. Isegi on raske leida, milline termin sobib kõige paremini teooria hõlmamiseks, sest „nõrk“ ei tähenda alati „väike“ ja vastupidi. „Väike“ võiks rohkem sobida riigi suuruse kirjeldamiseks füüsilises mõttes, lähtudes näiteks riigi territooriumi või elanikkonna suurusest. Aga „nõrk“ sobiks rohkem madala võimsuse ja mõjuvõimuga riigi kirjeldamiseks. Üldiselt tähendab võimsus riigi sõjalist ja majanduslikku jõudu (ehk võimsust ennast sõjas kaitsta ja sõjas võita) ja mõjuvõim kirjeldab riigi võimalusi mõjutada maailmas toimuvaid protsesse. Ehk nõrk riik on väike võim. Iver B. Neumann ja Sieglinde Gstöhl märgivad, et väikese võimuga riike ongi tihti nimetatud „väikeriikideks“ (Gstöhl, Neumann, 2004, 4). Sellest lähtudes kasutatakse ka selles töös mõisteid väikeriik ja nõrk riik paralleelselt ja samatähenduslikult.

Väikese riigi definitsioon sõltub eeskätt sellest, millised kriteeriumid valib teadlane oma tööks. Kriteeriumid võivad olla kvantitatiivsed või suhtelised ehk kvalitatiivsed (Toje, 2010, 47). Kvantitatiivseteks näitajateks võib lugeda näiteks riigi elanikkonna, pindala, rahvamajanduse kogutoodangu (RKT), sõjaväe suuruse ehk kõik sellised näitajad, mida

on võimalik kergesti numbriliselt väljendada. Kvalitatiivsed tunnused siinse töö kontekstis viitavad pigem on hinnangulistele näitajatele nagu näiteks enesemääratlemine, mõjuvõim, jõud. Samas tuleb arvesse võtta, et ka kvantitatiivsed näitajad võivad olla suhtelised, sest arvude käsitus sõltub sageli sellest, milliseid andmeid ja riike uurija omavahel võrdleb ja kuidas ta riigid nende näitajate alusel kategooriatesse jaotab.

Teine takistus näitajate jaotamises on see, et riigi võimu pole võimalik määratleda, kasutades ainult ühte tegurit, selleks on vaja erinevate komponentide kombinatsioone (kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete). Näiteks Rabby pakub omalt poolt välja väikeriigi definitsiooni, tuginedes seejuures eelnevatele teadustöödele: väikeriik on riik, mis on nominaalse territooriumi ja ükskõik kui suure populatsiooniga, mille sõjaline võimekus ei ole piisav enese kaitsmiseks ja millel on piiratud maavarad ning raske majanduslik olukord (Rabby 2015). Võib lisada, et väikeriigi turvalisus sõltub tavaliselt suuremast riigist, kes kindlustab väikeriigi turvalisust ja hoiab teda oma valve all. Selles töös keskendutakse mõistele väikeriik, aga tuleb enne mainida ka selliseid kontseptsioone nagu mikroriik (*microstate*) ja keskmine riik/võim (*middle power*).

Mikroriik

Väga väikese pindala ja populatsiooniga riike nimetatakse kohati ka mikroriikideks. Seejuures mängib populatsiooni suurus tähtsat rolli mikroriigi määratlemises, kui territooriumi ulatus. Tihti nimetatakse mikroriigiks riiki, mille elanikkond on umbes 1 miljon inimest, kuid kirjanduses esineb käsitlusi, mille kohaselt mikroriigi populatsioon võib varieeruda 100 tuhandest kuni 10 miljoniteni (Dumienski, 2014, 11). Mikroriik on suveräänne ja edastab mõnesid oma suveräänsuse aspekte teistele võimudele, saades selle eest majanduslikku ja/või sõjalist kaitset. Mikroriigi määratlemisel esinevad ka ebaselged suuruse ja väiksuse kontseptsioonid. Varasemates töodes on pakutud mitmeid käsitlusi, näiteks väide, et ainult tajumus on oluline ning pakkumine defineerida riigi suurust lähtudes sellest, mis ta ei ole, võrreldes keskvõimu ja suurriigiga. Näiteks Fravel M. Taylor seab mikroriigile väga täpsed piirangud, leides et mikroriigi territooriumi ülempiir on 144 822 km², elanikkond ei tohi ületada 2 928 000 ja RKT peab olema vähem, kui 1,538 miljonit \$ (Dumienski, Z., 2014, 11). Zbigniew Dumienski mainib, et mõned teadlased üldse püüavad defineeringu probleemi vältida, sest selle probleemi

lahendus tundub nendele võimatu või ebaoluline (Dumienski, Z., 2014, 8) ning teadlased ei suutnud veel jõua konsensuseni mikroriigi kvantitatiivsete näitajate määratlemisel. Kuid kõige levinuim käsitus mikroriigist: mikroriik on riik, mis on piiratud ressursside ja väikese territooriumiga, mille populatsioon on umbes 1 miljon inimesi ja millel on mõne suurema riigi protektsioon. Mikroriigi näited on Monaco, Andorra, Singapur.

Keskmine riik

Keskmine riik on riik, mis ei ole väikeriik (ja mikroriik) või suurriik, aga on suuteline rahvusvahelisi protsesse mõjutama. Keskmistele riikidele on iseloomulik püüd maailmakorda stabiliseerida ja seadustada, tavaliselt mitmepoolsete koostööalgatuste abil (Jordaan, E., 2003, 165). Kvantitatiivset lähenemist ei kasutata keskmise riigi defineerimiseks, tähtsam on riigi enesemääratlemine ja käitumine. Adam Chapnick'u sõnul, teadustöodes on tavaliselt eraldatud kaks riigi tüüpi — suurvõim ja väikeriik, aga keskmisele riigile viidatakse nagu väikeriigile, millel on ajutiselt suurenenud mõju. Teiselt poolt viitab ta Kanada diplomaadi R.G. Riddell'i sõnadele, et keskmine riik on riik, millest võib suurvõim saada, sest tal on materiaalsed ressursid, soov vastutust võtta, mõjuvõime, stabiilsus ja piisav suurus (territoriaalne ulatus ja elanikkond). Keskmine riik on mõjukas oma regioonis ja maailmas stabiilne riik, mis on huvitatud maailmas toimuvates protsessides ja omab mõjuvõimu. Selliste riikide näited on Kanada, Austraalia, Brasiilia.

Väikeriik

Edaspidi vaadeldakse kriitiliselt väikeriigi defineeringuid, mis on pakutud teiste teadlaste poolt, tõestades, et riigi pindala ja populatsioon ei mängi tähtsat rolli riigi võimu defineerimisel ja tähtsam on riigi enesemääratlemine, majanduslik edu ning võime vabalt ja iseseisvalt teha välis- ja sisepoliitilisi otsuseid ning kaitsta ennast välisvaenlaste vastu.

Väikeriigi või nõrga riigi mõistet on järgnevalt analüüsitud enamlevinud kriteeriumite kaudu, mida tavaliselt riikide suurusest ja mõjust rääkides kasutatakse. Need näitajad on: riigi elanikkond ja territoorium; rahvamajanduse kogutoodang (RKT); sõjaline

võim; enesemääratlemine; ressursside, tegutsejate, sündmuste ja nende tulemuste kontroll.

Elanikkond ja territoorium

Elanikkond ja territoorium

The Commonwealth'i definitsiooni kohaselt on väikeriigi populatsioon 1,5 miljonit või vähem (The Commonwealth, 2017). David Vital, keda tsiteeritakse tihti, tõi välja kvantitatiivseid mõõteid. Vital oli üks esimestest, kes hakkas kasutama rahvaarvu suurust riigi suuruse määratlemiseks (Ott, 2000, 32), aga tema arvates on riigi võim kombinatsioon suurusest, majandusest, sõjaväest, materiaalsetest ressurssidest ja geograafilisest asendist. Samal ajal, kui David Vital (1967) uuris samasuuruste riikide ebavõrdsust, siis tema fookuses oli kaks väikeriigi tüüpi. Esiteks majanduslikult edukad riigid rahvaarvuga 10-15 miljonit ja teiseks vähearenenud riigid populatsiooniga 20-30 miljonit (Gstöhl, Neumann, 2004, 10). Rahvaarvu alusel saab hinnata inimkapitali suurust ning seeläbi hinnata ka siseturu ulatust (Halliksaar, 2013). Vital'i käsitluse järgi omab arenenud majandusega vähem rahvastatud riik sama palju võimu kui vähearenenud, aga rohkem rahvastatud riik. Aga ülemine piir, mida Vital määras, võib märgatavalt varieeruda, sest paljud kolmanda maailma riigid on suure rahvaarvuga. Arvud võivad suhteliste näitajate rolli mängida, sest hakatakse näitajaid üksteisega võrdlema (kas näiteks naaberriigi, ohu allika või rikkama riigiga). Sellel juhul on raske arvude põhjal määratleda riigi võimu ja jaotada riike kategooriatesse ja see võib erinevate teadlaste ja analüütikute käsitlustes tugevalt varieeruda.

Elanikkonna suurus võib olla petlik viis riigi võimu defineerimiseks. Fazzle Rabby toob välja Bangladesh'i näite, kus elab umbes 160 miljonit inimesi ja riigi territoorium on 147 570 km², aga see on vaene riik piiratud ressurssidega, mis ei oma mõju rahvusvahelisel areenil. Rabby väitel on Bangladesh väikeriik. Chin-Lung Chang'i käsitlusel Bangladesh ja Filipiinid on ka väikesed riigid, vaatamata nende territoriaalse ja rahvaarvu suurusele (Chang, 2004, 17). Lähtudes sellest võib väita, et kolmanda maailma riigid on tänapäeval tihti tihedalt asustatud, aga elanikkonna arv ei anna nendele tiitlit "suurriik", rääkimata nimetusest „suurvõim“. Kolmanda maailma riigid omavad väiksemat võimu ja isegi maailma elanikkonna suurendamise tingimustes nad

jäävad väikeriikideks ja isegi riik populatsiooniga 160 miljonit võib olla määratletud kui väikeriik.

Kuid ka riigi territooriumi ulatus ei näita tema mõjuvõimet. Näiteks Kasahstan, maailma üheksas riik territooriumi ulatuse järgi (2 724 900 km²) ei oma rohkem võimu, kui Suurbritannia (pindala suuruse järgi maailma 78. riik), kuigi Kasahstan on territooriumilt suurem. Kanadale viidatakse tihti nagu keskviimule, kuid ta on suurem territooriumilt kui USA. Võib öelda, et riigi territoorium ei ole tähtis riigi võimu määratlemiseks.

Rahvamajanduse kogutoodang

Rahvamajanduse kogutoodang

Karl Deutsch käsitusel on väikeriik riik, mille rahvamajanduse kogutoodang (RKT) on väiksem kui 1 protsent kogu maailma RKTst, sest majanduslik aspekt on alati tähtis väikeriigi määratlemiseks (Rabby, 2015). Aga kui vaadata teiselt poolt, majanduslik edu ei anna alati suurt võimu rikkale riigile. Näiteks, vaatamata Singapuri tugevale majandusele (maailma 17. RKT *per capita* 2015. aastal), peab ta ikkagi paljudes aspektides arvestama teiste riikidega, nagu USA (15. kohal), Hiina (97. kohal), Malaisia (87. kohal) (Worldbank, 2015). Singapuri RKT moodustab 0,37% kogu maailma RKTst, mis samas vastab Deutsch'i kriteeriumi alusel väikeriigi määratlusele. Singer'i sõnul RKT defineerib riigi võimet sõjaks valmistuda ja saada maailma liidriks (Rabby, 2015). Kriitikute hinnagul on kontrast sisemajanduse kogutoodangu (SKT) ja rahvamajanduse kogutoodangu (RKT) vahel märgatav, sest SKT ei näita reaalselt riikliku sissetulekut ja RKT produktiivsust, aga ikkagi sellist näitajat kasutatakse riigi võimu määratlemiseks.

Sõjaline jõud

Väikeseks riigiks nimetatakse riiki, kelle sõjaline jõud on nõrk. Michael I. Handel'i sõnul: „Väike riik on riik, mis ei saa võistelda suurvõimudega võrdsetes tingimustes“ (Rabby, 2015). Rabby lisab, et erinevad väikeriigid asuvad erinevates regioonides ehk nendel on erinevad naabrid, millega kaasnevad erinevad probleemid. Sõjaline jõud on

suhteline, sest tugeval riigil võib olla veel tugevam naaber. Riigi võimu sõjalise jõu alusel hinnates võrreldakse riiki tema naabrite ja/või ohu allikatega.

Enesemääratlemine

Neumanni lähenemist riigi võimu määratlemiseks peetakse kvalitatiivseks viisiks. Näiteks Neumann'i (1992) arvates, väikeriigid on need riigid, mis ei ole suurvõimud ja mis ei nõua, et neid nimetataks keskmiseks võimuks. Selliste riikide näited on Austraalia, Kanada, Lõuna-Aafrika jne (Rabby, 2015). Väikeriik võib kasvada suurriigiks ja vastupidi, suurriigi mõju võib kahaneda keskmise ja väikse riigini (Neumann, Gstöhl, 2004, 15). Riigi suurus on suhteline ja ka riigi enese määratlemine väike-suur skaalal võib olla seotud selle konkreetse riigi naabrite suuruse ja mõjuga. Robert Rothstein'i väitel väikeriik tunnistab, et ta ei suuda saavutada turvalisust ainult oma jõududega (Rabby, 2015). Väikeriik loodab teistele riikidele, institutsioonidele, rahvusvahelisele õigusele. Keohane toetab sellist väidet ja tema sõnul väikeriik üksi või moodustades väikese liidu teiste väikeriikidega ei saa mõjutada maailma suures plaanis. Ta lisab, et väikeriigi liidrid võtavad arvesse, et riik ei suuda mõjutada süsteemi üksi või grupis (Rabby, 2015). Lähtudes sellest võib kinnitada, et enesemääratlus mängib tähtsat rolli.

Ressursside, tegutsejate ja tulemuste kontroll

Jeffrey Hart tõi välja kolm viisi, kuidas võib mõõta võimu rahvusvahelistes suhetes. Esimene on oma ressursside kontrollimise võimekus, teine on teiste tegutsejate kontrollimise võimekus ja kolmas on sündmuste ja nende tulemuste kontrollimine (Hart, 1976). Ressursside kontrolli all mõistetakse eelkõige nende olemasolu ja nende suveräänsest kasutamist. Kui riigil puuduvad oma ressursid (inimressurss, maavarad jne) või riik ei kontrolli iseseisvalt oma ressursse, siis on ta väike. Teiseks väikeriik ei ole suuteline hoidma oma kontrolli all teiste maailma tegutsejaid ja tunduvalt mõjutada nende käitumist. Kolmas arusaam, sündmuste ja nende tagajärgede kontroll, on Hart'i hinnangul parem lähenemine võimu mõõtmiseks. Selline lähenemine võtab arvesse vastastikuse sõltuvuse ja kollektiivse tegutsemise võimalusi ja on üldisem, kui teised. Suurriik on võimas sündmuste kontrollimises ja võib mõjutada maailma olukorda, kuid väikeriik ei suuda mõjutada sündmusi ja hoida kontrolli all nende tagajärgi.

Kokkuvõte

Kvantitatiivne lähtumine eeldab fakte, millele põhinedes võib jagada riigid kategooriasse. Riigi territooriumi, majandusliku kasvu ja populatsiooni võib määrata ja nende andmete alusel jõuda järelduseni, kas riik on väike või mitte. Teisalt, saadud tulemus võib olla petlik, sest selline lähenemine ei hõlma väikeriigi käsitlemise keerukust rahvusvahelistes suhetes. Ainult numbrid ei peegelda tervet maailmapilti ja rahvusvahelise suhete süsteemi. Kenneth N. Waltz'i väitel riik võib avaldada poliitilist mõju isegi kui tal ei ole majanduslikku ja sõjalist jõudu (Waltz, 1979, 130).

Võib väita, et väikeriikidele on iseloomulik oma unikaalne käitumine rahvusvahelisel areenil. Nad kipuvad looma rahvusvahelisi alliansse teiste väikeriikidega, et koos seista suurriikide vastu ja kaitsta oma huvisid. Teiseks, väikeriigid tihti sõltuvad oma suurnaabritest ja peavad leida viise, kuidas tasakaalustada erinevate hegemoonide mõju. Väikestel riikidel on piiratud iseseisvus ja võimekus. Isegi kui riik püüdleb sõltumatule välispoliitikale, peaks ta leidma endale liitlasi maine ja kõva hääle saavutamiseks, aga siis peab ta ka oma liitlastega alati arvestama. Väikeriik on haavatav mängija rahvusvahelistes suhetes ja see tegur suunab nende välispoliitilist käitumist. Väikeriigid on sõltuvad oma välispoliitilistes otsustes, kuid suurriigid on sõltumatud ehk suured riigid määratlevad maailma süsteemi arenguteed, aga väikestel selline võimalus puudub. Kõige lihtsam ja sagedamini korduv definitsioon on — väikeriik on riik, mis ei ole suurriik.

Neorealism väikeriikide välispoliitilise käitumise seletajana

Realistide hinnangul on rahvusvahelised suhted võitlus võimu eest omahuviliste riikide vahel. Realism oli populaarne teooria külma sõja ajal, sest see pakkus selgeid seletusi sõjale, liitudele, imperialismile ja takistustele koostööks. Stephen M. Walt leiab, et realism on pessimistlik, sest realismi järgi ei ole sõja kõrvaldamine võimalik (Walt, 1998, 31). Klassikalised realistid võrdlevad riike inimestega, kes tahavad domineerida ja selline soov areneb sõdadeni. Neorealistid omalt poolt ignoreerivad inimloomuse

tegurit ja keskenduvad rahvusvahelise süsteemi efektidele, nagu pakkus Kenneth N. Waltz (Waltz, 1979).

Neorealism ehk struktuurne realism kerkis esile 1970. aastate lõpus ja selle aluseks võib pidada Kenneth N. Waltz'i raamatu „Rahvusvahelise poliitika teooria“ (*Theory of International Politics*) avaldamist aastal 1979. Waltz'i arvates rahvusvaheline süsteem koosneb suurvõimudest, mis püüavad ellu jääda (Walt, 1998, 31). Struktuursed realistid eeldavad, et kõik riigid on võrdsed, kuid erinevad üksteisest võimu poolest ning kõik tahavad oma võimu kasvatada. John J. Mearsheimer pakub mitmeid seletusi, miks riigid tahavad võimu, lähtudes neorealismi ehk struktuurse realismi teooriast (Mearsheimer, 2007).

Neorealismi esmane teoreetiline väide on see, et rahvusvaheline süsteem on täielikult anarhiline. John J. Mearsheimer seletusel see ei tähenda, et süsteemi iseloomustavad kaos ja korratus, aga anarhias puudub tsentraliseeritud võim või ülimotsustaja. (Mearsheimer, 2007, 73).

Teiseks, struktuurse realismi kohaselt seisneb võim peamiselt materiaalsetes sõjalistes vahendites, mida riik kontrollib. On olemas ka latentne võim, mis koosneb riigi rikkusest ja inimressurssidest (populatsioon), millega sõjaväelist võimu saab ka üles ehitada (Mearsheimer, 2007, 73).

Neorealistide sõnul on sõda võimalik igal hetkel. Kenneth N. Waltz kirjutas, et riikide loomulik seisund on sõda, sest iga riik ise otsustab kas kasutada jõudu või mitte, ja sellistes tingimustes võib sõda igal ajal alustada (Waltz, 1979, 102). Süsteemis, kus peale suurvõimu pole teist ülemvõimu, puudub garantii, et üks riik ei ründa teist. Iga riik saab mingil määral kahjustada oma naabrit (Mearsheimer, 2007, 73). Sellises olukorras on päris loogiline, et iga riik tahab olla piisavalt võimekas, et kaitsta ennast.

Neljandaks, riigid ei saa mitte kunagi olla kindlad, mis kavatsused on teistel riikidel. Sõjalisi vahendeid võib empiirilisel hinnata, kuid kavatsused on alati teadmata. Riik tahab alati teada, kas teised riigid on rahul käesoleva olukorraga (status-quo riik) või on nad valmis muutma olukorda kasutades jõudu (revisionistlik riik). (Mearsheimer, 2007, 74).

Viies neorealismi eeldus on see, et riigi peamine eesmärk on ellujäämine. Riigi jaoks on kõige tähtsam oma territoriaalne terviklikkus ja sisseriiklik autonoomia. Isegi, kui riik püüdleb teiste eesmärkide poole, nagu majanduslik heaolu ja inimõigused, jäävad need eesmärgid tagaplaanile. Kui riik ei jää ellu, siis ei saa ta saavutada teisi eesmärke.

Lõpuks, riigid on ratsionaalsed mängijad. Riigid loovad strateegiad oma suveräänsuse säilitamiseks ja ellujäämise šansside tõstmiseks. Tegelikult ei pruugi riikidel olla kogu vajalikku infot strateegia ülesehitamiseks ja mõnikord teevad nad vigu, sest strateegiad on välja töötatud lähtudes puudulikust informatsioonist. Näiteks väikeriikidel puuduvad vajalikud ressursid, et info koguda ja analüüsida, ja sellel põhinedes tugevat strateegiat üles ehitada.

Tänapäeval neorealism on üks kõige mõjukamatest lähenemistest rahvusvahelistes suhetes. Nagu oli enne öeldud, neorealismi teooria järgi üritab iga riik ellu jääda anarhilises maailmakorra süsteemis, kuid riigid erinevad oma võimekuse poolest. Neorealismi teooria järgi on just võimekus kõige tähtsam tegur rahvusvahelistes suhetes. Paljude teadlaste arvates neorealism on võimas teooria nõrkade riikide käitumise ennustamiseks (Elman, 1995, 177). Lähtudes neorealismi teooriast, riigid on jaotanud vastavalt nende võimekuse ehk on olemas suured ja väiksed riigid, mõned teadlased eraldavad ka keskmised võimud nagu Kanada, Austraalia ja teised. Aga tihti keskmised riigid sattuvad ka väikeriikide kategooriasse, eriti kui neid võrreldakse teiste võimudega. Adam Chapnick'u väitel keskmised riigid on tegelikult väikeriigid, mis omandavad häält ajutiselt (Chapnick, 1999, 75).

Neorealismi kriitikud vaidlevad sellise neorealismi väitega, et maailmas puudub ülivõim, mis oleks riikideülene ja et riigid tunnevad end ebamugavalt koostööd tehes. Kriitikute hinnangul ei seleta neorealismi teooria piisaval määral rahvusvaheliste organisatsioonide ja transnatsionaalsete korporatsioonide olemasolekut, ehk miks riigid teevad koostööd sellistes organisatsioonides nagu näiteks Euroopa Liit, kus riigid muutuvad järjest tihedamalt omavahel seotuks. Neorealismi järgi riik ei usalda teist ning mõtleb sellest, kes koostööpartneritest saab rohkem kasu ja alati tahab saada rohkem kasu kui partnerid. Neorealismi kriitikute (neoliberaalse-institutsionalismi pooldajad) arvates võivad institutsioonid oluliseks rahvusvahelise koostöö arenguviisiks olla ning on nad üldiselt optimistlikumad kui neorealistid. Kriitikud näevad institutsioonides

võimalikku ülemvõimu, mis võib pakkuda riikidele usutavat informatsiooni ja võrdseid võimalusi kasu saamiseks, sest globaliseerumine suurendab riikidevahelist vastastikkust sõltuvust ja usaldust. Neorealistid vastavad kriitikale, et rahvusvaheline koostöö ei ole neorealismi teooriaga vastuolus ja isegi nõustuvad sellega, et institutsioonid võivad olla vahenditeks kasu saamiseks (Keohane, 1994, 328, 342), aga ikkagi nad ei usu, et riigid võivad üksteist usaldada.

Neorealismi teooria keskendub suurvõimudele, sest neil on rohkem vahendeid ja võimu süsteemi mõjutamiseks. Waltz kirjutas, et rahvusvahelise poliitika üldine teooria keskendub tingimata suurvõimudele, sest nad mängivad tähtsat rolli (Waltz, 1979, 73). Väikeriike analüüsitakse lähtudes kontekstist, kuidas nad suhestuvad suurriikidega. Väikeriike ei nähta suurriikidega võrdsete otsustajatena, aga koos on nad kaalukas jõud ning väikeriikidel on võimalus oma huve kaitsta rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu. Aga suurvõimudel võivad olla oma plaanid väikeriikidele, näiteks oma ideede läbisurumine rahvusvahelistes organisatsioonides nende abil. Fendius Elman eeldab, et süsteemsed (struktuursed) faktorid mõjutavad väikeriikide valikuvõimalusi ja käitumist märksa enam kui nende endi siseriiklikud huvid või tahtmised (Elman, 1995). Kuid väikeriikide välispoliitiline käitumine võib erineda suurriikide omast, sest nad ei ole otsustajad ja ei oma selliseid ressursse nagu suurvõimud. Väikeriigid peavad arendama oma strateegiaid lähtudes suurvõimude käitumisest. Erinevate võimaluste tõttu, väikeriigid käituvad suurvõimudest erinevalt.

Neorealismi teooriast lähtuvalt võib väikeriikide välispoliitilist käitumist kirjeldada eeskätt kahe strateegia alusel: kaasajooksmine (*bandwagoning*) või tasakaalustamine (*balancing*). Samas uuemad tööd toovad välja, et eriti uue suurvõimu esiletõusu olukorras valivad paljud väikeriigid hoopis kolmanda strateegia, mida võib kirjeldada riskide maandamisena (*hedging*). Veel üks strateegia, mis esineb harvemini, aga on mainimist väärt, on vastutusest hoidumine (*buck-passing*).

Tasakaalustamine

Kuik Cheng-Chwee kirjutab, et kui väikeriigid näevad hegemoonis ohtu endale, võivad nad oma turvalisuse tagamiseks valida tasakaalustamise strateegiat. Tasakaalustamine tähendab, et riik ühineb teistega uue hegemooni vastu. Väiksed riigid üritavad

tasakaalustada suurvõimu, luues liite teistega (väline tasakaalustamine) või tugevdades oma sõjaväge (sisemine tasakaalustamine) (Cheng-Chwee, 2008, 160). Eriti suur võimalus selle strateegia valimiseks ilmneb, kui tõusev jõud asub väikse riigi juures, või kui tundub, et suurel riigil on võime agressiooniks ja oma mõju levitamiseks ning on olemas kavatsused selleks. Tasakaalustamise strateegia sobib ka suurtele riikidele. Levy, J. S. sõnul eelistavad suurvõimud tasakaalustamist uuema hegemooni vastu, aga nõrgemad riigid peavad tegema seda, mis kõige paremini aitab nendel ellu jääda (Gunasekara, 2015, 217).

Kaasajooksmine

Kaasajooksmise strateegia eeldab, et väikeriik eelistab tekkiva võimuga koostööd teha ja neile mitte vastu seista. Väike riik ühineb ohu allikaga ja võib ka „aktsepteerida alama rolli välispoliitikas, et kasu saada“ (Cheng-Chwee, 2008, 160). Selline käitumine esineb, kui väikeriik näeb tõusvat võimu jõu allikana, mida saab kasutada oma huvides. Sandya Nishanthi Gunasekara lihtsustab, kirjutades, et kaasajooksmine võimaldab väikestele riikidele kaitsta oma huvisid suure võimu arvel (Gunasekara, 2015, 212). Eric J. Labs arvab, et väikeriik ei kaota mitte midagi, kui valib kaasajooksmise, kuid suurendab seeläbi oma turvalisust. Juhul, kui suurvõim kaotab tõusvale hegemoonile, siis saab väikeriik poolt vahetada (Labs, 1992, 388). Walt'i hinnangul, mida nõrgem riik, seda rohkem ta kaldub kaasajooksmise suunas, sest tasakaalustamise strateegia tingimustes võib juhtuda, et liitlased ei jõua ohu tekkides piisavalt kiiresti appi. Enamgi veel, riigid, mis on suurvõimu naabrid, võivad olla sunnitud valima kaasajooksmise strateegiat, sest tasakaalustamise liidud ei ole elujõulised mingil konkreetsel juhul (Gunasekara, 2015, 215). Kaasajooksmist valitakse kõige sagedamini siis, kui riik ei tunne, et ta saab iseseisvalt või kaaslastega mõjutada rahvusvahelist süsteemi ning eeldab tugevat sõltuvust suurvõimust. Aga teoorias puudub täpne seletus, mida väikeriigid ikkagi rohkem eelistavad, kas tasakaalustamist või kaasajooksmist ja debatid veel jätkuvad sellel teemal.

Riskide maandamine

Uuema kirjanduse kohaselt võib rahvusvahelisel areenil aga harva näha puhas tasakaalustamist ja kaasajooksmist. Mõnikord riigid valivad strateegia, mis asub

kaasajooksmise ja tasakaalustamise vahel ja mida nimetataksegi „riskide maandamiseks“. Näiteks, sellist strateegiat on Kuik Cheng-Chwee sõnul valinud Ida-Aasia riigid tõusva Hiina mõju suhtes. Ta defineerib riskide maandamist kui käitumist, millega riik väldib riski, kasutades mitmekihilist poliitikat, mis on suunatud vastastikku toimivate efektide tekitamiseks muutlikus olukorras (Cheng-Chwee, 2008, 163). Riske on palju ja erinevaid, need võivad olla näiteks majanduslik edu, turvalisus, poliitilised suhted (poliitiline või sõjaväeline agressioon). Riskide maandamine hõlmab iseendas sõjaväelisi ja mitte-sõjaväelisi tegevusi, aga ka toetumist institutsioonidele. Riskide maandamine võimaldab varieerida strateegilisi valikuid ja manööverdusvõimet. Nagu oli juba öeldud, riskide maandamine on segu tasakaalustamisest ja kaasajooksmisest. Näiteks riik võib rakendada kaasajooksmist oma ohutuma naabri suhtes, liitudes temaga turvalisuse eesmärgil ja läbi viia sotsiaalset ja poliitilist koostööd ähvardavama naabriga.

Vastutusest hoidumine (*buck-passing*)

Selles töös keskendutakse eelnevalt kirjeldatud strateegiatele (tasakaalustamine, kaasajooksmine ja riskide maandamine), kuid pole õiglane jätta tähelepanuta veel üht välispoliitilise käitumise strateegiat – vastutusest hoidumise strateegiat (*buck-passing strategy*). Vastutusest hoidumise strateegia kasutajad (ähvardatud riigid) tunnistavad vajadust tasakaalustada ähvardaja vastu, aga püüavad seda teha nii vähe kui on võimalik, lootes teiste riikide pingutustele (Lind, 2004, 103). Nad väldivad tasakaalustamise koalitsiooniga liitumist ja ootavad, et teised võtaksid vastutuse enda kanda, püüdes ise kõrvale jääda. Vastutusest hoidumine on tihti eelistatud rohkem, kui tasakaalustamine, sest tasakaalustamine vajab ressursse (inim- ja majanduslikke), kuid vastutusest hoidumine viib koormuse teistele riikidele. Nagu kirjutab Jennifer M. Lind, sellist strateegiat kasutavad riigid, mis asuvad suhtelises turvalisuses (Lind, 2004, 104). Arenenud sõjalised tehnoloogiad või soodne geograafiline paiknemine võib teha neid vähem haavatavaks ja väheneda kohese rünnaku šansse. John J. Mearsheimer rõhutab, et buck-passing käitumine on tavapärane suurvõimudele ka (Mearsheimer, 2007, 76).

Tulevas analüüsis keskendutakse ainult kaasajooksmise, tasakaalustamise ja riskide maandamise strateegiates, sest on kohe arusaadav, et vastutusest hoidumise strateegia ei sobi Filipiinide välispoliitilise strateegia kirjeldamiseks. Esimeseks põhjuseks selleks

on Filipiinide osalemine rahvusvahelistes organisatsioonides (tähtsaim nendest on Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (ASEAN)). Teiseks, Filipiinid asuvad potentsiaalse konflikti regioonis ja on osaliseks Lõuna-Hiina mere vaidluses. Filipiinide geograafiline paiknemine ei ole turvaline ja puudulikud sõjalised ressursid ei võimalda neil kohese rünnaku juhul ennast kaitsta. Seepärast otsivad nad liitlasi ja ei väldi koalitsiooniga liitumist ning püüavad rahvusvahelist süsteemi mõjutada, mis on vastutusest hoidumise strateegiaga vastuolus.

Selles töös vaadeldakse, kas neorealismi eeldused peavad paika Filipiinide juhul või mitte. Eeldatakse, et väikeriigid ei usalda teisi riike ja kahtlevad alati liitlaste kavatsustes ning välised tegurid mõjutavad väikeriigi käitumist rohkem kui sisemised. Neorealistide arvates riigid on ratsionaalsed mängijad, kes teevad kõike ellujäämiseks ja kasu saamiseks ning isegi institutsioonid ei ole kõrgemal kohal kui suurvõimud.

Filipiinide välispoliitiline käitumine

Faktid Filipiinidest

Filipiinid (ehk The Philippines, Republic of the Philippines (inglise keeles); Republika ng Pilipinas (Filipino)) on saareriik Kagu-Aasias, Vaikses Ookeanis. Filipiinide pealinn on Manila. Kokku Filipiinid koosnevad umbes 7 100 saarest ja riigi territoriaalne ulatus on 300 076 km², elanikkonna suurus oli aastal 2016 umbes 102 572 000 (Borlaza, Hernandez, 2016). Riigikeeled on filipino ja inglise keel. Linnades elab umbes 44,5% elanikkonnast, maal 55,5% (Borlaza, Hernandez, 2016). Filipiinide RKT *per capita* on 3 550 USA dollarit ja see on 145. koht maailmas (aastal 2015) 215 riigi arvestuses. Kogu Filipiinide RKT oli 2015. aastal 353 758,55 miljonit USA dollarit, mis on umbes 0,475% kogu maailma RKTst (74,47 triljonit USA dollarit) (Worldbank, 2015).

Filipiinid said oma nimetuse Hispaania kuninga järgi — kuningas Philip II. Filipiinid olid Hispaania koloonia rohkem kui 300 aastat, alates 1542. aastast. 19. sajandi lõpust – 20. sajandi algusest olid Filipiinid USA võimu all, Ameerika-Hispaania sõja tulemusena ja alles juulis 1946. aastal said Filipiinid iseseisvuse (U.S. Department of State). Teise maailmasõja ajal oli Filipiinide territoorium osaliselt Jaapani poolt okupeeritud.

Koloniaalse mineviku tõttu on Filipiinidel levinud lääne kultuuri mõju, näiteks teiseks riigikeeleks sai inglise keel ja suurim religioosne rühm on kristlased. Aastal 2000 oli umbes 93% elanikkonnast kristlased, teisel kohal oli islamiusk – umbes 5%. Aastaks 2012 kasvas moslemite osakaal 11% (U.S. Department of State). Riigi lõunaosas on olemas terrorismi oht — Moro Islami Vabastusrinne (Moro Islamic Liberation Front, MILF). MILF on relvastatud islamistide rühmitus, mis tahab Moro piirkonnale suuremat autonoomiat ja sõltumatust Filipiinide keskvaldusest ning oma eesmärkide saavutamiseks kasutavad nad terrorit.

Filipiinid kui väikeriik

Selle töö esimeses osas jõutakse järelduseni, et riigi elanikkond ja territoriaalne ulatus ei ole tähtsad riigi suuruse määramisel. Nagu oli juba enne seletatud, isegi riik elanikkonnaga 160 miljonit (Bangladesh) võib olla väike. Lähtudes sellest Filipiinid, elanikkonnaga umbes 103 000 000, võib mitmel põhjusel liigitada väikeriigi ehk nõrga riigi kategooriasse.

Kuigi Filipiinide elanikkond ja territoorium on päris suured, ei ole need näitajad piisavalt kõrged, et kompenseerida nõrka majandust. Filipiinid ise määratlevad ennast nagu „arenev riik“ (Philippines: National Security Policy 2011 – 2016). Kogu Filipiinide RKT oli 2015. aastal 353 758,55 miljonit 353, 76 miljardit USD, mis on umbes 0,475% kogu maailma RKTst (Worldbank, 2015) ja Karl Deutsch'i kriteeriumi järgi on ikkagi Filipiinid väikeriik, sest riigi RKT on vähem, kui 1% maailma RKTst.

Kolmandaks, Filipiinide sõjaline jõud ei ole piisav enesekaitsemiseks ja relvastatud konflikti korral riik loodab USA ja ASEAN'i abile. Sõjalises konfliktis Hiinaga, mis on tänapäeval kõige suurem oht Filipiinidele, ei ole Filipiinidel šanssi ellu jääda ainult oma sõjalisi vahendeid kasutades.

Neljandaks, Filipiinid ei suuda maailmas toimuvat kontrollida ja maailma olukorda mõjutada. Riik üritab seda teha peamiselt regionaalse assotsiatsiooni kaudu, kuid üksi on tema hääli liiga vaikne. Näiteks Lõuna-Hiina mere vaidluse puhul ei pööra Hiina piisavalt tähelepanu Filipiinide arvamusele ja tegevustele, vaid jätkab oma poliitikaga, mis kahjustab Filipiine. Filipiinid pöördusid isegi rahvusvahelisse merekohtusse, aga selle otsus ei mõjutanud Hiina kavatsusi.

Viiendaks on Filipiinide enesemääratlemine. Filipiinidega avaldatud dokumentides ja liidrite sõnavõttudes ei ole märgatud, et Filipiinid nõuavad keskmise riigi või suurvõimu staatust. Lähtudes käsitletud näitajatest võib väita, et Filipiinid on väikeriik.

Regionaalne Kontekst

Kagu-Aasias ja sealhulgas Filipiinides, konkureerivad mõju pärast kaks suurvõimu: USA ja Hiina. Filipiinid nagu väikeriik ei ole suutelised üksi nähtavalt maailmas toimivaid protsesse mõjutada ja suurvõimudele vastuseisuks liitusid nad teiste Kagu-Aasia riikidega (Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (*Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)*)), mis oma poolt moodustab juba arvestava jõu ja on Filipiinide jaoks eelistatuim koostöövorm (Filipiinide usalduse institutsioonidesse tõttu). Ehk Filipiinid peavad oma välispoliitilistes valikutes lähtuda kahte suurvõimude (USA ja Hiina) otsustest ning arvestama ASEAN liikmetega. Lähtudes sellest, käsitletakse selles töös Filipiinide suhteid Hiina, USA ja ASEAN'iga.

Filipiinid on osaliseks maailmamere kontrolli puudutavas vaidluses Vietnami, Hiina, Taiwani, Malaisia ja Bruneiga. Vaidlusalune territoorium Lõuna-Hiina meres (rifid, saared ja vesi selle ümber), on suure strateegilise tähtsusega. See on üks maailma tihedaimatest mereteedest, oluline kalastusregioon ja arvatavasti on merepõhjas olulisel määral maavarasid. Samas on kõnealuse territooriumi ja seda ümbritsevate riikide paiknemine selline, et kõik piirkonna riigid saavad nõuda erinevas ulatuses kontrolli nende alade üle. ÜRO mereõiguse konventsiooni kohaselt on igal rannikuriigil õigus territoriaalvetele (kuni 12 meremiili rannikujoonest, 1 meremiil = 1,85 km), mis on selle riigi eksklusiivse kontrolli all ning külgvööndile (kuni 24 meremiili rannikujoonest), kus riik omab teatavat kontrolliõigust. Eelnevatele lisaks võib riik nõuda ka rannikujoonest kuni 200 meremiili kaugusele ulatuvat majandusvööndit, kus rannikuriigil on “suveräänne õigus uurida, kasutada, kaitsta ja majandada meres ja merepõhjas ning selle all asuvas maapõues leiduvaid elus ja eluta loodusvarasid ning muul viisil vööndi kasutamisel ja uurimisel tegutseda, näiteks toota vee-, hoovuse- ja tuuleenergiat” (Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsioon, 2007, art 56). Lõuna-Hiina mere paiknemist ja potentsiaali arvestades on arusaadav, miks kõik piirkonna riigid püüavad oma ülemvõimu piirkonnas maksma panna, kuid samas viibki

mereõiguses maksimaalselt viidatud tsoonide taotlemine piirkonna riigid omavahel konflikti. Ja muidugi Filipiinid ei ole rahul sellega, et Hiinal on pretensioone territooriumile, mida Filipiinid peavad just enda suveräänseks osaks.

Hiinat peetakse Kagu-Aasia regiooni tõusvaks hegemooniks (ja maailma suurvõimuks ka), kes levitab edukalt oma mõju regioonis ja maailmas. Filipiinid teevad koostööd Hiinaga, kuid ikkagi näevad teda võimaliku ohu allikana. Liigse Hiina mõju vältimiseks liituvad Kagu-Aasia riigid üksteisega (nt. ASEAN), et kollektiivselt oma huvisid kaitsta. Üksi ei ole väikeriik suuteline oma huvisid kaitsma, selleks on vaja talle liitlasi, kes on huvitatud sellise vaidluse lahendamisest viisil, mis oleks soodne Filipiinide jaoks.

Teiselt poolt, regioonis on levinud USA mõju, eriti Filipiinidel (koloniaalse mineviku ja koostöölepingute tõttu). Filipiinid ja USA teevad juba rohkem kui 50 aastat aktiivset koostööd, mis väljendub muuhulgas julgeolekulepingute sõlmimises. USA toetab Filipiinide usaldust institutsioonidesse ja demokraatiasse ja näeb oma huvi seadustel põhineva maailmakorra kaitsmises, sh juriidilistel reeglitel põhineva meresõiduvabaduse kaitsmises. Teiseks, nagu Filipiinid, ei usalda USA Hiinat ja ei taha Hiina domineerimist Kagu-Aasias. (Pham, 2016, 2).

Lõuna-Hiina regioonis põrkuvad kokku kahe suurvõimu huvid —Hiina ja USA. Võitlus Lõuna-Hiina mere kontrolli eest on tegelikult võitlus võimu eest, ja kui Hiina saab kontrolli Lõuna-Hiina vete üle, siis saab ta regionaalseks hegemooniks (Pham, 2016, 2). Nagu väikeriik, peavad Filipiinid lähtuma oma strateegias suurvõimude käitumisest. Filipiinidel on olemas sidemed USA ja Hiinaga, ja mõlematest tahavad Filipiinid kasu saada ning mõlematega olla heades suhetes. Filipiinid ei saa, mida nad tahavad, tegutsedes üksi, sest Hiinaga võrreldes ei oma nad konkurentsivõimelisi ressursse. Seepärast vajavad Filipiinid USA abi, diplomaatiat ja rahvusvahelist õigust (Pham, 2016, 2). Teisalt aga vajavad ka hegemoonid teiste regionaalsete riikide toetust ja koostööd, et oma ülemvõim maksma panna, mistõttu ei saa öelda, et piirkonna väikeriigid on täiesti võimetud ja ebaolulised. Rivaalitsevad suurvõimud (USA ja Hiina) oma staatuse säilitamiseks ja/või uue eesmärgi saavutamiseks vajavad väikeriike. Mõlemad suurriigid tahavad, et väiksemad riigid oleksid nende poolle või siis vähemalt ei töötaks neile vastu ja ei liituks rivaaliga. Filipiinide välispoliitilise käitumise näitel

võib käsitleda, kuidas USAI ja Hiinal õnnestub oma mõju laiendamine ja säilitamine Kagu-Aasias ehk endale sobiliku maailmakorra paigutamine.

Filipiinid püüdlevald sõltumatule välispoliitikale, aga mõju saamiseks kipuvad Filipiinid looma rahvusvahelisi alliansse teiste väikeriikidega, kellega peavad nad ikkagi arvestama. Teiseks, Filipiinid üritavad leida viise, kuidas tasakaalustada suurvõimude mõju ja kinni hoida sõltumatu välispoliitika põhiprintsiipidest. Aga tegelikult on Filipiinid haavatav mängija rahvusvahelisel areenil, kes ei suuda välispoliitilisi protsesse iseseisvalt juhtida. Nad sõltuvad oma välispoliitilistes otsustes suurriikidest (USA ja Hiina).

Põhiseadused

Esimene Filipiinide põhiseadus võeti vastu 1935. aastal, mil Filipiinid olid veel USA võimu all ja sellest lähtuvalt püüti konstitutsioon kirjutada viisil, mis tõendaks USA'le Filipiinide valmidust iseseisvuseks. Esimene põhiseadus nägi algselt ette ühekojalist parlamenti, mis muudeti hilisema parandusega kahekojaliseks ja mis omas seadusandlikku võimu. Täidesaatev võim oli presidendil, samuti loodi sõltumatu kohtusüsteem. Presidendi Ferdinand E. Marcose (president 1966-1986) kehtestatud sõjaseisukorra ajal (1972-1981) võeti vastu teine põhiseadus (1973), mis muutis Filipiinide süsteemi presidentaalsest parlamentaarseks. President sai riigipeaks, aga täidesaateva võimu sai peaminister oma kabinetiga, kuigi Marcos oli mõlemates ametites (aastani 1981). Paljud põhiseaduse toimetamised muutusid parlamendi aja jooksul kahekojalisest ühekojaliseks ja andsid presidendile veel rohkem võimu, sealhulgas võimu parlamenti laiali saata ja (alates 1981) määrata peaministrit parlamendi liikmete seast. Põhimõtteliselt oli Marcose režiim diktatuur. Pärast Marcose režiimi langemist võeti 1987. aastal vastu uus põhiseadus, mis tugines 1935. aasta dokumendil. Uuem põhiseadus taastas kahekojalise süsteemi, kongressi (esindajatekoda ja senat). Riigipea on president, kes saab olla valitud ainult üks kord kuueks aastaks ja kes määrab ministreid, kelle määramise peab omakorda heaks kiitma vastav komisjon. Selles uuringus keskendutakse Filipiinide välispoliitilistele valikutele aastatel 1987-2016. 1987 – viimase põhiseaduse kinnitamine ja 2016 – uue presidendi ametisse astumine. Seoses uue presidendi ametisse asumisega 2016. aastal on Filipiinide välispoliitilises

suhtluses esinenud kiireid muutatusi ja on huvitav teada saada, kas sellisel käitumisel on olnud eeltingimused.

Filipiinide välispoliitiline enesemääratlemine

Kolmanda põhiseaduse järgi on Filipiinid demokraatlik vabariik, mille kõik tegevused ja poliitilised valikud on suunatud riigi heaolu tagamisele. 1987. aasta põhiseaduse alusel on Filipiinide välispoliitika suunatud iseseisva poliitika poole, mis lähtub riikliku suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse, rahvuslike huvide ja enesemääratlusõiguse põhimõtetest. Põhiseaduse järgi peavad Filipiinid vältima sõja kasutamist riikliku poliitika instrumendina ja ellu viima sõltumatut välispoliitikat (Filipiinide põhiseadus, 1987, art 2). Sõjaväe eesmärk on riigi kaitsjana elanikkonna kaitsmine, suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse säilitamine. Kõik maavarad ja teised loodusressursid (veed, mineraalid, kivisüsi, nafta ja teised mineraalõlid, potentsiaalne energia, kalandus, metsandus või puit, flora ja fauna) on riigi omandis, v.a. põllumaad, mis võivad eraisikute kinnisvara olla. Põhiseaduses on ka märgitud, et riik kaitseb oma mererikkust, arhipelaagivesi, mereterritooriumit ja eksklusiivset majandusliku vööndit Filipiinide kodanike heaks (Filipiinide põhiseadus, 1987, art 12).

Filipiinide välisministeeriumi põhiväärtused on riigi julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse ja suveräänsuse kaitsmine ning riigi arengu ja konkurentsivõime suurendamine, Filipiinide kodanike õiguste kaitsmine ja edendamine välismaal, Filipiinide maine suurendamine välismaal, filipiinide kultuuri rahvusvahelise arusaamise suurendamine välismaal, vastastikuse kasu saamise eesmärgiga (Filipiinide välisministeerium, 2017). Välisministeeriumi strateegia eeldab ka regionaalset ja globaalset koostööd rahu, stabiilsuse ja heaolu saavutamiseks. Maailma areenil riik töötab demokraatia, sotsiaalse võrdsuse, inimõiguste ja fundamentaalsete vabaduste nimel. Benigno Aquino III, Filipiinide president aastatel 2010-2016, tunnistas väliste väljakutsete keerukust, sest probleemid põimuvad kokku lokaalselt, regionaalselt ja globaalselt, ja nad on alati seotud omavahel riskide ja võimalustega riigi piirides ning väljaspool neid, ja oma huvide kaitsmiseks vajab riik koopereerimist keskmiste ja suurte võimudega (Amador, Merced, Teodoro, 2015, 2). Filipiinide välisministeeriumi sekretär aastatel 2011-2016, Albert Del Rosario, seletas, et Filipiinid tahavad sellist rahvusvahelist süsteemi, mis oleks õiglane kõikide riikide suhtes, vaatamata nende

suurusele ja võimule ja kus kõik riigid püüdlevald multipolaarse maailma poole ning käituvad vastutustundlikult (Del Rosario, 2012). Põhiseaduse järgi valdivad Filippiinid sõjalisi tegevusi ja hoiavad kinni mitte-agressiooni, koostöö ja rahvusvahelise õiguse printsiipidest. Ja lähtudes põhiseaduse XII artiklist, võivad Filippiinid välismaalaste kuuluvate ettevõtetega koostööd läbi viia, kui see panustab riigi majanduskasvu ja riigi heaolusse.

Kokkuvõte põhiprintsiipidest

Julio S. Amador III, Louie Dane Merced ja Joyce Teodoro oma Filippiinide välispoliitika analüüsis väidavad, et Filippiinid on arenev väikeriik ja seepärast peavad nad säilitama sõbralikke suhteid suurvõimudega (Amador III, Merced, Teodoro, 2015, 2). Filippiinide välispoliitika on liberaalne ja näeb rahvusvahelist õigust põhielemendina riikide käitumise regulatsioonis. Nagu väike riik, on Filippiinid eriliselt huvitatud rahvusvahelise õiguse kehtimisest, sest see annab nendele turvalisuse ja stabiilsuse tunnet ehk kindlust rahvusvahelises süsteemis. Filippiinide huvid võivad olla saavutatavad ainult sel juhul, kui keegi ei sunni neid sõjalisi vahendeid kasutama, sest väikeriigi sõjaline jõud ei ole konkurentsivõimeline suurriigi omaga. Mitmepoolsed protsessid võimaldavad Filippiinidel õiglast dialoogi läbi viia ja võib olla isegi kompromissini jõuda (Amador III, Merced, Teodoro, 2015, 2). Filippiinid püüdlevald turvalisuse poole ja ei ole abitu väikeriik anarhilises maailmasüsteemis, arvestades ainult oma võimu, kuid tal on alati võimalus oma käitumist sündmustest lähtudes planeerida. Julio S. Amador III ja teised väidavad, et Filippiinid valivad ideoloogilist ja pragmaatilist käitumist rahvusvahelisel areenil (Amador III, Merced, Teodoro, 2015, 2). Sellega võib nõustuda, sest põhiseaduse analüüsist on arusaadav, et Filippiinid püüdlevald sõltumatule välispoliitikale ning väärtustavad majandusliku kasu saamise võimalusi ehk Filippiinid teevad kõike, et ellu jääda ja säilitada põhiseaduse põhiprintsiipe.

USA

Alates 1898. kuni aastani 1946. olid Filippiinid USA võimu all. Iseseisvuse saamine oli rahulik ja demokraatilik protsess ja aastal 1946. tunnistas USA Filippiinide iseseisvust ja

diplomaatilised suhted said alguset. USA ja Filipiinidel on tugevad ajaloolised ja kultuurilised sidemed ning mõlemad riigid pooldavad demokraatia ja inimõiguste põhiväärtusi. USA ja Filipiinide kahepoolne strateegiline dialoog edendab kahepoolset regionaalset koostööd ja arutelu (U.S. Department of State). Aastal 1951. sõlmisid USA ja Filipiinid vastastikuse kaitsmise lepingut (Mutual Defense Treaty (MDT)), mis pani aluse julgeolekualasele partnerlusele. 1987. aasta Filipiinide põhiseadus, mis tegipani lõpu diktatuurile, oli USA silmisga teretulnud, sest USA pooldab demokraatia põhiväärtusi. Aastast 1987. kuni aastani 2016 oli USA tähtis Filipiinide välispartner, aga mitte ainuke. Kuigi veelkinnitasid aastal 2011. kinnitasid USA ja Filipiinid koostööd Manila deklaratsiooniga. Leping keskendub ka majanduse, kaubanduse ja inimeste vaheliste sidemete arendamisele. USA hinnangul elab on umbes 4 miljonit filipiinlast elab USAs ja umbes 220 ,000 ameeriklast elab Filipiinidel, kellest on suur protsent USA veteranid (U.S. Department of State, 2016).

Ameerika Ühendriikide jaoks on Filipiinid tähtis mitte-NATO liitlane ja riigid tegelevad koos turvalisuse küsimustega. Näiteks, on Filipiinid USA jaoks vajalik liitlane võitluses terrorismi vastu, sest Filipiinidel on olemas terrorismi oht ja koostöö võimaldab selle ohtu tagasi hoida. Teiseks, levitades oma mõju Filipiinidele, saab USA oma huve ASEAN'is läbi suruda. Kolmandaks, koostöö Filipiinidega võimaldab USA'l hoida silma peal Lõuna-Hiina mere vaidluse arengutel. Vaidlus hõlmab iseendas ka meresõiduvabaduse küsimust ja juhul kui Hiina saab absoluutse kontrolli vaidlusaluste territooriumite üle, takistab see tegur USA sõjalaevade liikumist, ajab USA Kagu-Aasia regioonist välja ja aitab kehtestada absoluutset Hiina hegemooniat Kagu-Aasias.

USA kirjeldab oma eesmärgi Filipiinidel nagu abi heaolu ja stabiilsuse saavutamises. Vastavalt Ameerika ühendriikide välisministeeriumile, USA aitab edendada rahu ja turvalisust; tugevdada demokraatlikku valitsemist, seadusi ja korruptsiooniga võidelda; investeerida inimestesse ja kahandada vaesust; samuti panustatakse kasvu kiirendamisesse konkurentsivõime tõstmise kaudu. USA ja Filipiinid arendavad koos mitmeid programme, nagu arenguabi (haridus, seadus, õigused jne), tervis ja laste ellujäämine (HIV/Aids, pere planeerimine, meditsiini kättesaadavus jne), sõjalised välisfinantseeringud, terrorismivastane võitlus, narkootikumide kontroll, sõjalised treeningud. Corazon Aquino juhitud Filipiinide valitsus hääletas aastal 1991 otsuse

poolt sulgeda U.S. sõjaväebaasid Clark Air Base ja Subic Naval Base Filipiinides, sest külma sõja lõpuks strateegiline tähtsus USA-Filipiinide liitu kahenes, aga jätkavad riigid sõjalise koostööga terrorismi vastu ja mereturvalisuse saavutamiseks. 1980. aastatest alates üritasid Filipiinid veenda USA-d, et Lõuna-Hiina mere territoriaalsetest vaidlustest tulenevad võimalikud ohud lisataks ka vastastikkuste riigikaitsekoostuste hulka, on nad seni olnud selles edutud. Aileen Baviera sõnul, paljude filipiinlaste arvates on vastastikuse kaitsmise leping ühepoolne, sest ta toetab USA strateegilisi eesmärgi, aga ei suuda tagada USA toetust välisjulgeoleku küsimustes, mis on tõesti tähtsad Filipiinide jaoks (Baviera, 2014).

Aastast 1987 tegelevad riigid tiheda koostööga, kuid üritavad Filipiinid sõltumatut välispoliitikat ellu viia ja luua partnerlust teiste riikidega, näiteks Hiinaga. Lähtudes viimasest põhiseadusest, näevad Filipiinid rahvusvahelist õigust põhielemendina riikide käitumise regulatsioonis ja ei looda niivõrd USA-le, vaid pigem erinevatele rahvusvahelistele institutsioonidele.

Manila deklaratsioon

16. novembril 2011. aastal kirjutasid USA riigisekretär Hillary Clinton ja Filipiinide välisminister Albert F. del Rosario alla Manila deklaratsioonile, mis kinnitas riikide julgeolekualaseid koostöösuhteid ja on suunatud mitmepoolsetele läbirääkimistele mere vaidluste lahendamiseks (Lum, 2012). Manila deklaratsioon äratub tähelepanu, sest punkt mere territooriumite kaitsmiseks annab motiivi arvata, et USA on valmis oma neutraalsusest Lõuna-Hiina mere vaidluses loobuma. Manila deklaratsioon pöörab tähelepanu sellistele väljakutsetele, nagu tuumarelvade levik, globaalne kliima soojenemine, mere territooriumite kaitsmine ja terrorirühmitused Lõuna-Filipiinidel.

USA ei planeeri paigaldada oma sõjaväe baase Filipiinidel, kui tahaks suurendada oma sõjalist kohalolekut riigis seoses terrorismi ohu ja ebastabiilsusega Lõuna-Hiina meres. USA on alustanud „tasakaalustamine Aiasse“ programmiga, taaselustades alliansse, laiendades mereväe missiooni, tugevdades diplomaatilisi ja majanduslikke suhteid. USA valitsus väidab, et selliste tegevuste eesmärk on abi stabiilsuse, heaolu ja turvalisuse saavutamiseks. USA ametnike sõnul puudub Ühendriikidel oma seisukoht seoses merevaidlustega, kuigi USA toetab rahumeelset konflikti resolutsiooni, mis

hõlmab ASEAN (Lum, 2012, 2). USA ka toetab ÜRO mereõiguse konventsiooni (United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)) kui seaduslikku alust vaidluste lahendamiseks. Obama administratsioon lausus, USA fookus Aasia riikides (mereturvalisuse toetamine) ei ole seotud Hiinaga, kuigi analüütikute arvates on selline poliitika seotud tõusvate pingutustega Hiina ja tema naabrite vahel.

Tõhustatud kaitse koostööleping, Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA)

Barack Obama külastas Manila 28-29 aprillil 2012. aastal ja selle visiiti jooksul kirjutasid riigid Tõhustatud kaitse koostöölepingut (EDCA), mis võimaldab USA'le suuremat liigipääsu Filipiinide sõjaväele, humanitaarabi ja katastroofiabi koostöö valdkondades suurendamist ja teadlikust merendusvaldkonnast tõstmisel. Tähtis on, et EDCA annab USA'le ainult juurdepääsu Filipiinide julgeoleku objektidele ja ei võimalda alalisi baase paigaldada, sest see ei ole lubatud Filipiinide põhiseadusega. Obama märkis, et tema valitsusel on „raudne kohustus“ Filipiine kaitsta välisrännaku juhul (Baviera, 2014). Baviera hinnangul, peab Manila ettevaatlik olema ja mitte lootma USA toetusele Hiinaga vaidlustes, sest USA väldib vastuseisu Hiinaga ja Filipiinidel on vaja kasutada EDCAga pakutuid võimalusi oma riigikaitse moderniseerimiseks (teadmiste saamine, koolitused), et osata end vähemalt minimaalselt kaitsta.

Hiina

Hiina ja Filipiinid tegelevad koostööga erinevates valdkondades. Hiina on Filipiinide jaoks tähtis partner tugeva majanduse, sõjalise ja diplomaatilise võimuga Aasias ja maailmas. Aastaks 2015. oli Hiina suuruselt teine Filipiinide kaubanduspartner (Heydarian, 2015). Filipiinidel on Hiinaga olnud pingelised suhted, ja need pingutused suuremas osas tulenevad Lõuna-Hiina mere vaidlustest. 1970. aastate alguses hakkasid Filipiinid nägema Hiina näol ohuallikat ja hakkasid otsima võimalusi diplomaatiliste suhete alustamiseks ja Filipiinide presidendi Ferdinand Marcos'e ajal, aastal 1975., said diplomaatilised sidemed rajatud. Aastatel 1980. mõjus halvasti Filipiinide-Hiina suhtele Taiwani küsimus (Filipiinid ei toetanud Hiinat) ja Lõuna-Hiina mere vaidlus. Uue Filipiinide põhiseaduse kinnitus ei mõjutanud Hiina-Filipiinidele suhteid ja presidendi Ramose (1992-1998) ajal jätkasid suhted veel halvenema. Kuigi aastal 1996. Hiina ja

Filipiinide liidrid leppisid kokku luua koostöösuhteid, mis põhinevad heanaaberlikkusel ja vastastikusel usaldusel ning jõudsid arusaamiseni, et Lõuna-Hiina mere küsimust on vaja koos arutleda. Aastal 2000. kirjutasid Filipiinid ja Hiina „ühisavalduse Hiina ja Filipiinide kahepoolse koostööst kahekümne esimese sajandi raames“ (Joint Statement Between China and the Philippines on the Framework of Bilateral Cooperation in the Twenty-First Century), mille eesmärk on rajada pikaajalisi ja stabiilseid suhteid koostöö, usalduse, kasu saamise ja heanaaberlikkuse baasil. Märkamisväärne tõus Hiina-Filipiinide suhtes juhtus presidendi Arroyo ajal, kui aastal 2004. Hiina ja Filipiinid leppisid kokku strateegilisest partnerlusest ning samal ajal tugevnesid majanduslikud suhted riikide vahel. Aastal 2007. kinnitasid mõlemad pooled veel kord kohustust võtta täiendavaid meetmeid strateegiliste koostöösuhete parandamiseks rahu ja stabiilsuse saavutamiseks (Embassy of the People's Republic of China in the Republic of the Philippines, 2009). Vaatamata sellele, president Aquino III pööras rohkem tähelepanu USA-Filipiinide suhtele ja aastal 2010. teatas sõjaväe eelarve tõusust ning tervitas täiustatud turvalisuse koostööd Ameerika Ühendriikidega (Lum, 2012, 2), ja Hiina-Filipiinide suhted jõudsid taas madalaseisuni.

Nagu kinnitas Andrea Chloe Wong, Filipiinid tahavad maksimeerida majanduslikku kasu ja vähendada julgeolekuga seotud pingutusi, jätkates diplomaatiliste suhete ja strateegilise partnerlusega (Wong, 2013, 2). Teiselt pool, Hiina ka püüdleb majanduslikule koostööle Filipiinidega, lootes sellele, et tihedad majanduslikud sidemed ja koostöö arendamine pärsivad Filipiinide pretensioone. Käsitletava ajaperioodi jooksul (1987-2016) püüdsid Filipiinid tasakaalustada USA mõju Hiina arvel ning vähendada riske, mis tekkisid seoses Lõuna-Hiina mere vaidlusega, koostööd arendades.

Lõuna-Hiina mere vaidlus

Vaidlus Lõuna-Hiina meres paiknevate saarte, riffide ja vete üle on pälvinud palju tähelepanu rahvusvahelisel areenil, sest seda peetakse võimalikuks konflikti allikaks, mõnede teadlaste arvates võib see viia ka sõjani. Vaidlus hõlmab iseendas Vietnami, Hiina, Taiwani, Malaisia, Filipiinide ja Brunei territoriaalsuse ja suveräänsuse õigusi, puudutab regiooni peamiseid merelisi sideliini, mis ühendavad Kagu- ja Kirde Aasiat.

Lõuna-Hiina meres on ka tähtsad kalaveed, merepõhjas leidub oletatavasti ka naftat ja gaasi. Ehk Lõuna-Hiina meri on strateegiliselt ja majanduslikult tähtis piirkond.

Lõuna-Hiina mere territoriaalne vaidlus on viimase neljakümne aasta jooksul olnud Filipiinide ja Hiina jaoks pingutuste allikaks. See vaidlus mõjutab mitte ainult Hiina-Filipiinide suhteid, vaid mõjutab ka ASEANi ja USA rolle selles regioonis stabiilsuse toetajatena. Fravel M. Taylor kirjutab, et juba alates 1990. aastatest on Hiina strateegiaks olnud edasi lükata vaidluse lahendamist. Tema hinnangul on selle strateegia eesmärk tugevdada Hiina nõudeid, eriti mereõiguse valdkonnas ja takistada teistel riikidel tugevdada oma pretensioone Hiina suhtes, samuti takistada selliseid regionaalseid arenguprojekte, mille arendamisel ei ole Hiinat kaasatud (Fravel, 2011, 293).

Peking väidab, et tal on õigus Spratly saartele ja vetele nende ümber. Kaasaegsete territoriaalsete nõuete aluseks sai Hiina peaministri Zhou Enlai väide aastal 1951, mis ta tegi Jaapaniga toimunud rahuläbirääkimiste jooksul. Ta deklareeris Hiina suveräänsust Paraceli ja Spratly saarte üle ja aastal 1958 kinnitas Hiina oma kavatsusi. Siiaamaani Hiina formuleerib oma väidet järgnevalt: „Hiina omab vaieldamatut suveräänsust Spratly saarte üle (või Lõuna-Hiina mere saartele) ja sellega piirnevates vetes“ (Fravel, 2011, 294). Rahvusvahelise mereõiguse arenedes hakkas Hiina oma pretensioone mereõiguse suhtes kodifitseerima läbi siseriiklike normide arendamise. Need seadused ühtlustavad Hiina õigussüsteemi ÜRO konventsiooniga mereõigustest (UNCLOS). Aastal 1992 võttis rahvakongress (National People's Congress (NPC)) vastu seaduse Hiina Rahvavabariigi territoriaalmerest ja piiritsoonidest, milles kinnitati 1958. aasta deklaratsiooni sisu ja mille alusel täpsustas Hiina oma arvamust oma territoriaalvetest aastal 1996. Aastal 1998 võttis Hiina vastu seaduse eksklusiivsest majandusvööndist ja mandrilavast (Law on the Exclusive Economic Zone and the Continental Shelf of the People's Republic of China), mis täiendab 1992. aasta dokumendi.

Filipiinid arvates, kuuluvad kõnealused territooriumid nendele ja Hiina pretensioonid on illegaalsed. Nad väidavad, et vastavalt 1982. aasta ÜRO mereõiguse konventsiooni (UNCLOS), asuvad Spratly saared Filipiinide 200-meremiili majandusvööndis (Burgess, 2003). Ning aastal 1978 deklareeris Marcos, et Spratly saared on Filipiinide territoorium, tänu ajaloolistele põhjustele ja sellele, et saared ja rifid on geograafiliselt

Filipiinide saarestiku osa (Yorac, 1983, 58). Filipiinid vaidlevad sellega, et Hiinal on ajalooline õigus sellistele vetele ja saartele ja isegi nimetavad Lõuna-Hiina merd Lääne-Filipiinide mereks (West Phillipine Sea). Filipiinidel tahavad selliste territooriumitest kasu saada ja valmistuvad gaasi uurimisprojekte, mis kaasavad välisettevõtteid (Buszynski, 2012). Arvatavasti maavarade kaevandamine oli planeeritud juba minevikus, sest 1987. aastal põhiseaduses on sõnastatud, et Filipiinid võivad välismaalaste kuuluvate ettevõtetega koostööd läbi viia, kui see panustab riigi majanduskasvu ja riigi heaolusse (Filipiinide põhiseadus, 1987, art 12).

2013. aastal pöördusid Filipiinid arbitraaži seoses Lõuna-Hiina mere vaidlusega ÜRO mereõiguse konventsiooni alusel. Vahekohus vaatles ajalooliste õiguste rolli, mereõiguste allikate õiguspärasust, meres asutavate objektide staatust ning mõnede Hiina tegevuste Lõuna-Hiina meres seaduslikkust (Permanent Court of Arbitration, 2016). 2016. aastal kohus otsustas Filipiinide kasuks ja väitis, et Hiinal ei ole õigusi sellele territooriumile.

Partnerluse kuldaeg

Pärast Gloria Macapagal Arroyo Pekingi visiiti mõlemate riikide liidrid olid päris optimistlikud suhete arengu suhtes. Aastal 2007 Hiina peaministri Wen Jiabao visiidi ajal leppisid riikide liidrid kokku, et on vaja uuendada omavahelisi suhteid ja algatada rohkem dialooge riigikaitse, sotsikultuurilisel ja poliitilistel teemadel (de Castro, 2007). Riikide liidrid eeldasid, et võib-olla saab Hiinast kõige tähtsam Filipiinide partner rahvusvahelisel areenil. Kaubandus Hiina ja Filipiinide vahel suurenes \$17.6 miljardeist aastal 2005. kuni \$23.4 miljardeini aastal 2006 (Castro, 2007). Hiina on teinud suuri investeeringuid Filipiinide põllumajandusse ja kaevandusse, on viinud Filipiinidega koos sõjaväe koolitusi. Teise aastatuhande esimest kümnendit iseloomustavad tihedad sidemed Hiina ja Filipiinide vahel ja võimalus, et Hiina mõju Filipiinidele saab tugevneda veel.

Uued pingutused

2010-ndates aastates pingutused Lõuna-Hiina meres tugevnasid. Näiteks, aastal 2012, asetus Hiina oma laevu Scarborough'is (Torode, 2013), mis on vaidlustav regioon. Aga 2012. aasta juunil Filipiinid ja Hiina teatasid, et nad kutsuvad tagasi oma tsiviillaevad

Scarborough Shoal'st, kuigi Filipiinide sõjaväelaev üritas hoia kinni mitmeid Hiina kalapaate (ja kalureid arestida) selles regioonis. Vaatamata sellele, Hiina merenduse valvelaevad takistasid Hiina kalurite aresti (Castro, 2016, 2). See oli lepingu rikkumine, sest sellel territooriumil ei tohtinud tsiviillaevu olla ja Filipiinidel oli õigus aresti läbi viia.

Filipiinid ei hakanud vaidlema ja pöördusid arbitraaži, lootes rahulikule konfliktile lahendusele toetudes rahvusvahelisele õigusele. Richard Javad Heydarian arvates on Aquino otsus hegemonidele vastu seista julge, ning Filipiinide president viis ellu iseseisvat välispoliitikat, kaitstes oma riigi huvisid ja rahvusvahelist õigust (Heydarian, 2015). Hiina valik ignoreerida kohtuprotsessi ja selle otsust viis pingete tõusuni Hiina-Filipiinide suhetes. Hiina agressiivsus Lõuna-Hiina meres on tugev tõuge Filipiinide jaoks oma sõjaväe moderniseerimiseks. Lõuna-Hiina mere vaidlus on vanem, kui Filipiinide põhiseadus, ja seepärast juba aastal 1987 nägid Filipiinid Hiina ohu allikana ja alustasid pragmaatilise strateegiaga Hiina suhtes.

Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (Association of Southeast Asian Nations (ASEAN))

Filipiinid on mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide liige (ÜRO, Aasia ja Vaikse ookeani majanduskoostöö foorum (*Asia-Pacific Economic Cooperation* (APEC)), Maailma Kaubandusorganisatsioon (*World Trade Organization*, (WTO)) jt), aga lähtudes riigi välispoliitika valikutest võib näha, et ASEAN on eelistuim koostöö läbiviimise instituut Filipiinide jaoks. Eeltingimuseks selleks võib esineda tegur, et ASEAN'i liikmetel on sarnased huvid. Kõik ASEAN'i liikmed on Kagu-Aasia riigid, mis eksisteerivad suhteliselt võrdsetes tingimustes. Nendel on sarnane tagataust ning kõike nendest mõjutab Hiina esiletõus ja USA soov Hiinat tagasi hoida. Neli riiki ASEAN'i liikmetest on ka Lõuna-Hiina mere vaidluse osalejad: Vietnam, Malaisia, Filipiinid ja Brunei ning kõik nendest on selles vaidluses Hiinaga vastuolus. ASEAN on sobiv platvorm oma huvide läbisurumiseks ja suurvõimude liigset mõju vältimiseks.

8. augustil 1967 aastal loodi Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (ASEAN). Riigid-asutajad — Filipiinid, Indoneesia, Malaisia, Singapur ja Tai pooldavad samasid põhiväärtusi ja printsiipe. Praegu on ASEAN'is 10 riiki. ASEAN'i eesmärgid on:

majandusliku kasvu, sotsiaalse ja kultuurilise progressi edendamine, regionaalse rahu ja stabiilsuse edendamine, koostöö areng erinevates aspektides (turvalisus, haridus, teadus jne), kaubanduse laiendamine, põllumajanduse ja tööstuse efektiivsuse tõstmine, inimeste elatustaseme tõstmine, Kagu-Aasia uuringute edendamine ning juba olevaid koostööprojektide jätkamine (ASEAN koduleht, 2017).

Filipiinide jaoks on ASEAN välispoliitika nurgakivi, sest assotsiatsiooni eesmärk on stabiilne ja rahumeelne Kagu-Aasia, mis lahendab vaidlusi rahulikult. Filipiinid on aktiivne ASEAN'i liige ja osaleb regionaalse poliitika kujundamisespäevakorra moodustamises. Filipiinid otsivad toetust teistelst liikmesriikidelst Lõuna-Hiina vaidluse reguleerimises, aga see on päris raske ülesanne, sest kõik teised riigid võtavad ka arvesse kasu, mida nad võivad saada headest suhetest Hiinaga saada. Filipiinide valitsus kõige rohkem Kagu-Aasia riikidest nõuab Pekingilt läbirääkimiseid käitumiskodeksi loomiseks, mis aitaksst Lõuna-Hiina mere konflikti reguleeridamiseks (Lum, 2012, 2). Aga Filipiinid väldivad ka konflikti eskalatsiooni, nagu tema liitlased ja ei taha kasust loobuda. ASEAN on Filipiinide jaoks instrument oma huvide edendamiseks, kaitsmiseks ja liitlaste otsimiseks. ASEAN'i liikmed moodustavad koos suhteliselt mõjukat regionaalset võimu. Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon on vaidluste lahendamise platvorm, mis põhineb õigusnormidel ja rahvusvahelisel õigusel ning ASEAN'i olemasolek aitab liikmesriikidele oma suveräänsust ja välispoliitilist seisukohta säilitada ning hoida tasakaalu suurvõimude vahel.

Välispoliitiliste valikute kokkuvõte

Ajavahemikus 1987-2016 lootsid Filipiinid rahvusvahelisele õigusele ja vältisid sõjaliste vahendite kasutamist ning konflikti eskalatsiooni. Ehk Filipiinid hoiavad oma põhiprintsiipidest kinni, püüdes kõigiga hoida sõbralikke suhteid ja vältida otseselt vaenulike suhete teket. Nagu rahvusvahelise õiguse kaitsja ja rahumeelne riik, vaidluste lahendamiseks pöörduvad Filipiinid institutsioonidesse ja üritavad arusaamiseni jõuda läbirääkimiste kaudu. Sellist käitumise strateegia üheks põhjuseks on see, et Filipiinid on väikeriik ja oma tegevustes vajavad nad alati toetust, institutsioonidest kui ka suurvõimudest, sest üksi ei saa nad konflikti olukorras ennast iseseisvalt kaitsta.

Lõuna-Hiina mere vaidlus on väljakutse Filipiinide välispoliitikale, sest riik peab oma territooriumi kaitsma, kuid jääma rahulikuks ja mitte kaotama kasu saamise võimalust (peamiselt majanduslikud sidemed Hiinaga). Seepärast, jätkavad Filipiinid koostööd Hiinaga, vaatamata sellele, et Hiina-Filipiinid suhted on 1987-2016 aastatel olnud pingelised ja muutlikud, seoses selle vaidlusega. Aastal 1987 olid Hiina-Filipiinide suhted rasked, kuid umbes 2004.-2007. aastatel hakkasid Filipiinid tihedamat koostööd Hiinaga läbi viima, majandusliku kasu saamiseks ja Lõuna-Hiina mere vaidluse lahendamiseks. Aga sidemete suurendamine ei mõjutanud Hiina positsiooni Lõuna-Hiina mere vaidluses ja Filipiinide huvid jäid rahuldamata.

Filipiinidel puudub võimalus sõjalises konfliktis Hiinaga end iseseisvalt kaitsta, sest Filipiinide sõjaline jõud ei ole selleks piisavalt suur. Lähtudes neorealismi teooriast oleks loogiline, kui nõrgem riik, nagu Filipiinid võrreldes Hiinaga, ei hakkaks suurnaabriga vaidlema, aga nad jätkavad oma territoriaalse terviklikkuse kaitsmist (õigusnormide kaudu) ja arendamist koostööd teiste partneritega, vaatamata suurele majanduslikule sõltuvusele Hiinast. Selle näiteks on uuendatud koostöö USA'ga.

Filipiinidel on tihedad sidemed USA'ga, kellega nad viivad ellu mitmeid koostööprojekte. Märkatav koostöö tõus juhtus aastal 2011. (Manila deklaratsiooniga), Filipiinide „kuldse partnerluse Hiinaga“ lõpus. Filipiinid said aru, et Hiina ei taha tagasi astuda, ja pöördusid USA poole, meenutades julgeoleku koostöölepingut. Samal ajal nägi USA uuendatud koostöös tasakaalustamise võimalust, sest Hiina mõju regioonis kasvas, aga USA ei taha Hiina domineerimist.

Filipiinid kasutavad kõiki koostöölepingutest USAga tulenevaid võimalusi oma võimu ja jõu suurendamiseks, aga ikkagi tahaksid nad rohkem kindlustust USA poolest. On arusaadav, et USA väldib konflikte Hiinaga ja ei taha veel sekkuda merevaidlustesse, lootes rahvusvahelisele õigusele. Teiselt poolt, Lõuna-Hiina meri on strateegiliselt ja majanduslikult tähtis Hiinale, USAle ja Filipiinidele ja konflikti eskalatsiooni korral Manila ootab, et USA oleks tema poolt. Enamgi veel, USAl on kohustused Filipiinide eest, vastavast vastastikkusele kaitslepingule, vaatamata sellele, et USA võtab neutraalse seisukoha. USA vaikimine Spratly saarte rünnaku korral võib potentsiaalselt kahjustada Ühendriikide usaldusväärset Aasia regioonis (tema liitlaste seos) (Glaser, 2015). Kui Hiina saab Lõuna-Hiina mere territooriumi üle kontrolli, siis USA mõju

regioonis langeb ja Hiina saab domineerivaks võimuks. Teiselt poolt, kui USA loobub neutraalsest seisukohast, siis võib see tekitada USA-Hiina vastuseisu merel, mis peegeldub negatiivselt USA-Hiina suhetel, üldiselt maailma stabiilsusel ning võib eskaleeruda relvastatud konfliktini.

Käsitletava ajavahemiku (1987-2016) jooksul oli USA tähtsaim Filipiinide välispartner. Kumbki osapool ei ole rahul Hiina pretensioonidega Lõuna-Hiina meres ja mõlemad riigid ei taha näha Spratly saari Hiina territooriumi osana, kuigi mõlema jaoks on Hiina samas tähtis strateegiline partner. ASEAN aitab Filipiinidel vältida liigset sõltuvust suurvõimudest, kaitsta oma huve liitlastega koos, panustada regiooni arengusse ning viia ellu iseseisvat välispoliitikat. ASEAN'i liikmete huvid ja mured on omavahel sarnased ja see tegur hoiab liitlaseid koos. Tõusev Hiina mõju annab Kagu-Aasia riikidele impulssi koos seista hegemooni vastu, eriti, kui tegu on regionaalsete küsimustega. USA toetab ASEAN'i tegevust ja näeb assotsiatsioonis võimaliku konflikti lahenduse vahendit ning ASEAN'i olemasolek võimaldab USAle säilitada oma neutraalteeti, sest ASEAN on esimene instants, kuhu pöörduvad Kagu-Aasia riigid vaidluste puhul. USA arvates, tema sekkumine ei ole tarvis, kui tema nõrgemad liitlased loodavad institutsioonidele ja rahvusvahelisele õigusele.

Analüüs: kuidas Filipiinide välispoliitiline käitumine suhestub teooriaga

Analüüsi käigus sai selgemaks, et neorealismi teooria sobib Filipiinide käitumise seletamiseks. Esiteks, riik ei usalda täiesti oma liitlasi. Näiteks, Filipiinidel on pikad diplomaatilised suhted Hiinaga, kuid ikkagi näevad Filipiinid Hiinat ohu allikana. Läbirääkimised ja institutsioonide tugi ei garanteerinud, et Hiina on oma pretensioonidest valmis loobuma. Kui ka Filipiinid kahtlevad USA abivalmiduses ehk nad ei tea täpselt, kas suurvõim tuleb appi kriitilises (Filipiinide hinnangul) olukorras.

Teiseks, Filipiinid püüdlevald sõltumatu välispoliitika poole, kuid väikeriigina ei suuda nad saavutada sellist eesmärki. Filipiinide territooriumite paiknemine vaidlustavas regioonis sunnib neid teiste mängijatega arvestada. Kuid nõrga majanduse tõttu ei soovi nad majanduslike sidemetega riskida ja avalikus vastuseisus olla. Filipiinide välispoliitika sõltub suurvõimude otsustest. Nad lähtuvad sellest, millised pretensioonid

on Hiinal, näiteks, kas Hiina otsustab rünnata Spratly saari või mitte; kas USA on valmis vaidlusesse sekkuma, kui Filipiinidel on seda vaja. Ehk üldiselt, Filipiinide välispoliitikat aastatel 1987-2016 määratlesid kaks küsimust: kas USA toetab Filipiine ja kas Hiina on järeleandmisteks valmis. Filipiinide sõltumatu välispoliitika väljendub ainult selles, et ta on ASEAN'i asutaja-liige ja omab seal mõju, aga ikkagi on ta seal teistega võrdsetel tingimustel. Oma huvide läbisurumiseks peavad Filipiinid teisi veenma, et probleemi lahendus on tähtis. Üksi ehk sõltumatult ei saa Filipiinid rahvusvahelist süsteemi mõjutada. Nende välipoliitiline vabadus seisneb selles, et nad võivad iseseisvalt endale partnereid valida.

Kolmandaks, Filipiinid loodavad institutsioonidele, kuid tegelikult ei aita see Filipiine piisavalt. 2016. aastal otsustas kohus Filipiinide kasuks ja väitis, et Hiinal ei ole õigusi vaidlustavale territooriumile, kuid see ei mõjutanud Hiina tegevusi. Rahvusvaheline mereõigus on Filipiinide poolt, kuid läbirääkimised ja seaduslik regulatsioon ei anna Filipiinidele soovitatavat tulemust. Käsitleval juhul, suurvõimu otsus on tähtsam, kui institutsiooni oma ehk peale suurvõimu pole teist ülemvõimu.

Neljandaks, Filipiinid käituvad ratsionaalselt. Kui koostöösuhe pakub kasu saamise võimalust, siis kasutavad Filipiinid seda. Või kui koostöösuhe ei anna soovitatavat tulemust, püüavad nad midagi muuta. Ehk Filipiinide välispoliitilised otsused tulenevad tema suhetest suurvõimudega ja liitlastega.

Kaasajooksmine, tasakaalustamine või riskide maandamine

Selle analüüsi eesmärk on leida, millist strateegiat on Filipiinid valinud aastatel 1987-2016 oma välispoliitika elluviimiseks.

Eelmises peatükis leitakse, et neorealismi teooria on sobilik Filipiinide käitumise seletamiseks ja Filipiinide otsuseid võib seletada kas kaasajooksmise või tasakaalustamise, või riskide maandamise strateegiaga. Allpool käsitletakse, kuidas Filipiinide välispoliitilised otsused suhestuvad neorealismi teoriaga.

Tasakaalustamine eeldab, et riik ühineb teistega hegemooni vastu ja/või tugevdab oma sõjaväge. Kagu-Aasia tõusvaks hegemooniks peetakse Hiinat, aga on Filipiinidel

koostöösuhe USAga, mis aastatel 1987-2016 tasakaalustas Hiina võimu. Lisaks, Filipiinid on ASEAN'i liige. Organisatsiooni töö soodustab riigi tasakaalustamist Hiina vastu ja üritab liikmesriike huve kaitsta. Teiseks, alates 2010. aastatest tugevnevad Filipiinid oma sõjaväge, mis on sisemise tasakaalustamise näitaja.

Tasakaalustamise strateegiat Filipiinide näitel võib käsitleda ka teiselt poolt — Filipiinid tasakaalustavad USA vastu. Filipiinid sõltuvad USAst julgeolu aspektis ning USA toetustest arenguprogrammide elluviimisel. Selleks, et USA mõju tasakaalustada, tugevdavad Filipiinid oma sidemeid Hiinaga (eriti oli see näha 2000ndatel aastatel) ja tegelevad koostööga ASEAN'i liikmetega.

Filipiinide välispoliitika valikuid võib käsitleda ka kaasajooksmise strateegia põhinedes. Näiteks, Filipiinid tahavad kaitsta oma huvisid USA arvel, meenutades suurvõimule vastastikkuse kaitsmise lepingut. Lõuna-Hiina mere vaidlusel loodavad Filipiinid ikkagi USA abile. Filipiinid tunnevad, et üksi või ASEAN'iga koos ei suuda nad mõjutada rahvusvahelist süsteemi ja seepärast valib riik USAga kaasa joosta. Selline lähenemine on soodne Filipiinide jaoks, sest USA pooldab ka demokraatia ja rahvusvahelise õiguse põhimõtteid, just nagu Filipiinid ja aktsepteerides alamrolli välispoliitikas võivad Filipiinid kasu saada.

Teiselt poolt, võib oletada, et Filipiinid kasutasid kaasajooksmise strateegiat Hiina suhtes 2000. aastatel, sest nad nägid Hiinas ohu allikat ja nagu väikeriik valisid tõuseva hegemooniga kaasajooksmise, saamaks temast majanduslikku kasu.

Juhul kui Filipiinid kasutavad tasakaalustamise strateegiat pole selge, kelle vastu nad tasakaalustavad. Ning juhul, kui Filipiinid jooksevad USAga kaasa, on ebaselge, kuidas saab Filipiinide käitumist 2000. aastatel seletada. Aga pole võimalik eitada, et Filipiinide välispoliitika käitumisel võib näha tasakaalustamise ja kaasajooksmise elemente ehk riik ei kasuta puhast tasakaalustamist või kaasajooksmist.

Filipiinide välispoliitiliste otsustes võib näha mõlemaid, kaasajooksmise ja tasakaalustamise strateegiaid. Neorealismi teooria kohaselt on olemas strateegia, mis on segu kaasajooksemisest ja tasakaalustamisest — riskide maandamine. Võib väita, et Filipiinid kasutavad just sellist strateegiat, sest Filipiinid kasutavad mitmekihilust poliitikat, mis on suunatud vastastikku vastutöötamise efektide tekitamiseks muutlikus

olukorras. Riigi strateegia hõlmab iseendas sõjaväelisi ja mitte-sõjaväelisi optsoone ja usaldamist institutsioonidesse — just nagu seletas Cheng-Chwee riskide maandamise strateegiat (Cheng-Chwee, 2008, 163). Näiteks, Filipiinidel on julgeoleku leping USAg ja nad korraldavad koos koolitusi, nendel on liitlasi naaberriikidest ning Filipiinid tegelevad oma sõjaväe tugevdamisega. Teiseks, Filipiinid loodavad rahvusvahelisele õigusele ja vajadusel pöörduvad institutsioonidesse abi saamiseks. Kolmandaks, nad toetavad majanduslikku koostööd kõikide võimalike partneritega. Filipiinid varieerivad strateegilisi valikuid lähtudes suurvõimude käitumisest ja on valmis valitud kurssi vahetama kui teine lähenemine võib rohkem kasu kaasa tuua ja/või juba valitud tee ei anna soovitud tulemust. Analüüsi alusel kinnitatakse, et aastatel 1987-2016 aastatel valisid Filipiinid riskide maandamise strateegiat. Riik jätkab mingil määral kaasajooksmist USA suhtes, sest USA ei ole ohtlik Filipiinide julgeolekule, vaid vastupidi, kindlustab turvalisust. Aga Hiinaga viivavad Filipiinid ellu sotsiaalset, poliitilist ja majanduslikku koostööd riskide kahanemiseks.

Kokkuvõte

Analüüsi tulemusena jõutakse järelduseni, et kolmanda põhiseaduse järgi määratlevad ennast Filipiinid nagu demokraatlik vabariik, mille tegevused ja poliitilised valikud on suunatud riigi heaolule. Riigi välispoliitika peab olema iseseisva poliitika poole suunatud, mis lähtub riikliku suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse, rahvuslike huvide ja enesemääratlusõiguse põhimõtetest. Töös teostatud analüüs näitab, et Filipiinid on väikeriik ja neorealismi teooria sobib Filipiinide välispoliitilise käitumise seletamiseks ning Filipiinide välispoliitilised valikud osutavad riskide maandamise strateegiale.

Uuringus ka järeldatakse, et Filipiinide välispoliitika on muutustele vastuvõtlik ja reageerib kiiresti välistingimustele. Filipiinide ametnikud valivad pragmaatilist välispoliitikat, tegutsedes koostööga mitmete partneritega. Filipiinid püüavad põhiprintsiipidest kinni hoia, kuna väikeriigile on see raske ülesanne ja ikkagi riik sõltub suurvõimude otsustest, eriti vaidluse olukorras. Võib väida, et aastatel 1987-2016 kasutasid Filipiinid riskide maandamise strateegiat ja just see strateegia eeldab manööverdusvõimet, mida kasutasid Filipiinid.

Kasutatud kirjandus:

1. ASEAN kodulehekül, ASEAN: The Association of Southeast Asian Nations
2. Baviera, A. S., 2014, *Implications of the US-Philippines enhanced defense cooperation agreement*, Washington, D.C. : East-West Center, Asia Pacific bulletin ; no. 262
3. Borlaza, B.C., Hernandez, C.G., 2016, *Philippines*, Encyclopedia Britannica
4. Burgess, J.P., 2003. *The politics of the South China Sea: Territoriality and international law*, Security Dialogue, 34(1), 7-10.
5. Buszynski, L., 2012, *The South China Sea: oil, maritime claims, and US-China strategic rivalry*, The Washington Quarterly, 35(2), 139-156
6. Chang, C. L., 2004, *A measure of national power*, In Proceedings of the 2004 International Seminar at the National University of Malaysia, Bangi, Malaysia (Vol. 1617, p. 1617).
7. Chapnick, A., 1999, *The middle power*, Canadian Foreign Policy Journal, 7 (2), 73-82
8. Cheng-Chwee, K., 2008, *The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China*, Contemporary Southeast Asia, A Journal of International and Strategic Affairs, 30 (2)
9. De Castro, R. C., 2012, *Future challenges in the US-Philippines alliance*, Washington, D.C. : East-West Center in Washington, Asia Pacific bulletin (168)
10. De Castro, R. C., 2016, *Facing Up to China's Realpolitik Approach in the South China Sea Dispute: The Case of the 2012 Scarborough Shoal Stand-off and Its Aftermath*, Journal of Asian Security and International Affairs, 3(2), 157-182.
11. Del Rosario, A.F., 2012, *A principled Philippine foreign policy*, The Philippine Star
12. Dumienksi, Z., *Microstates as modern protected states: towards a new definition of micro-statehood*. Centre Small States Studies, 2014.
13. Elman, M.F., 1995, *The foreign policies of small states: Challenging neorealism in its own backyard*, British Journal of Political Science, 25(02), 171-217
14. Filipiinide välisministeerium, Department of foreign affairs of Republic of the Philippines, 2017

15. Fravel, M.T., 2011, *China's strategy in the South China Sea*, Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs, 33(3), 292-319.
16. Glaser, B.S., 2012. *Armed Clash in the South China Sea*, Cfr Press.
17. Gstöhl, S., Neumann, I.B., 2004, *Lilliputians in Gulliver's World? Small States in International Relations*, Centre for Small State Studies Institute of International Affairs - University of Iceland, Working Paper 1-2004
18. Gunasekara, S.N., 2015. *Bandwagoning, Balancing, and Small States: A Case of Sri Lanka*. *Asian Social Science*, 11(28), 212.
19. Halliksaar, M, 2013, *Väikeriigi välispoliitiline käitumine: Eesti näitel* (Doctoral dissertation, Tartu Ülikool)
20. Hart, J., 1976, *Three Approaches to the Measurement of Power in International Relations*, University of Wisconsin Press 30 (2), 289-305
21. Heydarian, R.J., 2015, *Aquino and the West Philippine Sea: Realpolitik vs. Moralpolitik?*, Rappler.com
22. Jordaan, E., (2003), *The concept of a middle power in international relations: distinguishing between emerging and traditional middle powers*. *Politikon*, 30(1), 165-181.
23. Labs, E.J., 1992, *Do weak states bandwagon?*, *Security Studies*, 1(3), 383-416
24. Lind, J. M. (2004). *Pacifism or passing the buck? Testing theories of Japanese security policy*, *International Security*, 29(1), 92-121.
25. Mearsheimer, J. J. (2007). *Structural realism*. *International relations theories: Discipline and diversity*, 83
26. Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China, 2004, Joint Press Statement Of the Government of the People's Republic of China and the Government of the Republic of the Philippines 2004/09/03
27. Ott, D., 2000, *Small is Democratic: An Examination of State Size and Democratic Development*, Psychology Press, 32
28. Permanent Court of Arbitration, 2016, *The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China)*
29. Pham, H., 2016, *Case: Philippines v. China: The South China Sea Finally Meets International Law*, *Chicago-Kent Journal of International and Comparative Law*, 16(2),5.

30. Philippines: National Security Policy 2011 – 2016
31. Rabby, F. (2015). *Small states in International Relations; re-arranging the puzzle of defining the 'Small State'*. Foreign Affairs Insights & Reviews, <http://fairbd.net/small-states-in-ir/>
32. The Worldbank, 2015
33. Toje, A., 2010, *The European Union as a Small Power*, JCMS: Journal of Common Market Studies 49 (1), 43-60
34. U.S. Department of state), 2012, International Religious Freedom Report for 2012 , Bureau of Democracy, Human Rights and Labor
35. U.S. Department of state), 2016, U.S. Relations With the Philippines, Bureau Of East Asian And Pacific Affairs
36. Walt, S. M. (1998). *International relations: one world, many theories*. Foreign policy, 29-46.
37. Waltz, N. K., 1979, *Theory of International Relations*, First edition
38. Wong, A. C., 2013, The Philippines and China: Towards a Strategic Partnership? China and East Asia: After the Wall Street Crisis, 33(2)
39. Ühinenud Rahvaste Organisatsioonide mereõiguse konventsioon, 2007, Riigi Teataja
40. Yorac, H.B., 1983, *The Philippine Claim to the Spratly Islands Group*. Phil. LJ, 58(42)

PHILIPPINES FOREIGN POLICY STRATEGY: BALANCING, BANDWAGONING OR HEDGING

Author: Violetta Lanman

Resümee (Summary)

According to neorealist theory, small state has three main approaches of maintaining sovereignty in anarchic system: balancing, bandwagoning or hedging. Balancing mostly means cooperation with other states against hegemon, bandwagoning — cooperation with the source of danger and hedging

is a mix of these two strategies. The term hedging is defined as a behavior in which a country seeks to offset risks by pursuing a multiple policy options that are intended to produce mutually counteracting effects, under the situation of high-uncertainties and high-stakes (Cheng-Chwee, 2008, 163). This paper provides an analysis of Philippines foreign policy strategy in 1987-2016 — was it balancing, bandwagoning or hedging. Philippines foreign policy didn't attract much attention of researchers and usually Philippines are seen just as a U.S. partner, because the cooperation with Philippines enables US to secure its positions in the South-East region and contain China's rising hegemonic power. But nowadays, due to the inauguration of new Philippines president Rodrigo Duterte in 2016, the course of Philippines foreign policy began to change and relations with U.S. are negatively influenced by his rhetorics. Philippines changes in foreign policy course needs explanation, because it will help us understand, why U.S. power in Southeast Asia may reduce and China's power may raise. Using the example of Philippines it is possible to examine how great powers compete for this region. Moreover, some analysts say that South-China sea dispute can escalate into an armed conflict. So, it is sufficient to examine, what reasons exist for assumptions like this.

The aim of this paper is to find out, what strategy have Philippines been using during 1987-2016 — was that balancing, bandwagoning or hedging. This research proposes an overview of Philippines foreign policy choices during this time and also proposes an overview of Philippines constitution. As theoretical background for this analysis is used the neorealist theory.

According to constitution of 1987, Philippines are a democratic state, which all actions are addressed to prosperity of the state. Constitution holds that Philippines shall pursue an independent foreign policy and in its relations with other states the paramount consideration shall be national sovereignty, territorial integrity, national interest, and the right to self-determination (The Constitution of the Republic of the Philippines, 1987, article 2). This paper demonstrates that Philippines are a small state and neorealism is a proper theory for explanation of Philippines foreign behavior. This research concludes that Philippines foreign policy reacts quickly to changes of external conditions and

Philippines government uses pragmatic approach to creation of policy by cooperation with several partners. Phillipines are trying to pursue an independent policy, but as a small state, they suffer from lack of opportunity choices and depend on the decisions of major powers (USA and China). This paper states, that according to Philippines' choices in foreign policy during the period of 1987-2016, state pursues a hedging strategy of foreign policy.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Violetta Lanman

(isikukood: 49502063733)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

“Filipiinide välispoliitiliste strateegiate analüüs: kaasajooksmine, tasakaalustamine või riskide maandamine“,

mille juhendaja on Kristel Vits (MA),

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus_____ (kuupäev)

(allkiri)

